

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRIDOBIVANJE NEPOVRATNIH SREDSTEV
EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU KMETIJSTVA**

Ljubljana, februar 2006

MARKO PETKOŠ

IZJAVA

Študent Marko Petkoš izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Iva Lavrača in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 20.2.2006

Podpis _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. SPLOŠNO O KMETIJSTVU IN KMETIJSKI POLITIKI.....	2
2.1. KMETIJSTVO IN SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V EU	2
2.2. KMETIJSTVO V SLOVENIJI	3
2.3. PRAVNI TEMELJ ZA PRIDOBITEV SREDSTEV	4
2.4. FINANČNA POMOČ EVROPSKE UNIJE	5
2.5. FINANČNI OKVIR PRISTOPNIH POGAJANJ NA PODROČJU KMETIJSTVA ...	6
2.6. PODLAGA ZA ČRPANJE SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV	7
2.6.1. Programiranje	8
2.6.1.1. Državni razvojni program	8
2.6.1.2. Okvirni načrt podpore	9
2.6.1.3. Operativni programi	9
2.6.1.4. Enotni programski dokument	10
2.6.1.5. Doplonilo k programskemu načrtovanju	10
3. STRUKTURNI SKLADI.....	11
3.1. VRSTE STRUKTURNIH SKLADOV	11
3.1.1. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad.....	11
3.1.2. Finančni instrument za usmerjanje ribištva.....	12
3.1.3. Evropski regionalni razvojni sklad.....	13
3.1.4. Evropski socialni sklad.....	13
3.1.5. Pobude skupnosti.....	13
3.1.6. Ukrepi za spodbujanje inovacij in raziskav.....	14
3.1.7. Evropska investicijska banka	14
3.2. SREDSTVA EU ZA STRUKTURNE NAMENE IN SLOVENIJA	14
4. RAZLIČNI PROGRAMI IN UKREPI POMOČI.....	15
4.1. KMETIJSKA STRUKTURNA POLITIKA IN RAZVOJ PODEŽELJA.....	15
4.1.1. Podpore za naložbe v kmetijska gospodarstva.....	16
4.1.2. Podpora mladim prevzemnikom kmetije	17
4.1.3. Podpora poklicnemu usposabljanju.....	17
4.1.4. Pomoč za zgodnje upokojevanje	17
4.1.5. Podpore za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost.....	18
4.1.6. Kmetijski okoljski ukrepi	18
4.1.7. Podpora za boljšo predelavo in prodajo kmetijskih proizvodov	19
4.1.8. Podpore za gozdarstvo.....	19
4.1.9. Podpora prilagajanju in razvoju podeželskih območij	20
4.2. POMOČ ZA PRILAGAJANJE EU STANDARDOM	20
5. SPLOŠNA PRAVILA IN POSTOPKI.....	21
5.1. RAZPISI EVROPSKE KOMISIJE	21
5.2. PRIJAVA PROJEKTA.....	21
5.3. IZPOLNJEVANJE PRIJAVNIH OBRAZCEV	22
5.3.1. Splošne zahteve	22
5.3.2. Posebne zahteve	22
6. ODOBRITEV PROJEKTOV	23
6.1. OCENJEVANJE PRIJAVLJENIH PROJEKTOV	23

6.1.1.	Kriteriji za izbiro projektov	23
6.1.1.1.	Splošni kriteriji	23
6.1.1.2.	Prijavitelji projektov	23
6.1.1.3.	Upravičenost projektov	24
6.2.	SKLENITEV POGODBE O SOFINANCIRANJU	26
6.3.	IZPLAČILA SREDSTEV	26
6.4.	IZVAJANJE IN NADZOR PROJEKTA	26
6.4.1.	Obveznost poročanja	26
6.4.2.	Nadzor projekta	27
6.5.	NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE PRI PRIJAVAH	28
6.5.1.	Nekakovostno pripravljene projekti	28
6.5.2.	Pomanjkljiva obvezna dokumentacija	28
6.5.3.	Obvladovanje projektnega vodenja	28
7.	ČRPANJE SREDSTEV EPD V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2004-2006	29
7.1.	SPLOŠNA DEJSTVA	29
7.2.	PROBLEMI PRI ČRPANJU SREDSTEV EPD	29
7.2.1.	Priprava projektov	29
7.2.2.	Teritorialna členitev Slovenije	30
7.2.3.	Pomankanje kadrov	30
7.2.4.	Potrebne strukturne spremembe proračuna	31
7.3.	IZVAJANJE POLITIKE STRUKTURNIH SKLADOV	32
7.4.	DEJAVNIKI IZVAJANJA POLITIKE STRUKTURNIH SKLADOV	34
7.5.	NOVA FINANČNA PERSPEKTIVA	35
8.	KONKRETNI RAZPIS	36
8.1.	UKREP 3.1. DIVERZIFIKACIJA KMETIJSKIH DEJAVNOSTI	36
8.1.1.	Predmet javnega razpisa	36
8.1.2.	Končni prejemniki	36
8.1.3.	Predmet podpore	37
8.1.4.	Pogoji za dodelitev sredstev	37
8.1.5.	Merila za ocenjevanje vlog	37
8.1.6.	Razpisna dokumentacija	38
8.2.	POSTOPEK RAVNANJA Z VLOGO PRISPELO NA JAVNI RAZPIS	39
8.2.1.	Sprejem vloge	39
8.2.2.	Strokovna komisija	39
8.2.3.	Odpiranje vlog in pregled popolnosti	40
8.2.4.	Dopolnjevanje vlog	40
8.2.5.	Ocenjevanje vlog	40
8.2.6.	Izdaja sklepa	41
8.2.7.	Ponovna preveritev postopka	41
8.2.8.	Sklenitev pogodbe	41
8.2.9.	Izvedba projekta	41
9.	PRIMER IRSKE	42
9.1.	PROGRAMSKO OBDOBJE 1989-1993	42
9.2.	PROGRAMSKO OBDOBJE 1994 – 1999	42
9.3.	PROGRAMSKO OBDOBJE 2000 – 2006	43
10.	SKLEP	44
	LITERATURA	46

VIRI.....	47
PRILOGE	

1. UVOD

Prvega maja 2004 je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije in se vključila v skupno kmetijsko politiko (SKP). S tem so se Sloveniji in slovenskemu kmetijstvu odprle možnosti za pridobitev proračunskih sredstev Evropske unije za različne namene. Slovenija iz evropskega proračuna trenutno dobiva več kot vanj vplačuje. Dejstvo je, da Evropska unija namenja 42,4% skupnega proračuna v obdobju 2000 - 2006 za financiranje skupne kmetijske politike, ob tem, da imamo možnost pridobivati finančna sredstva še iz strukturnih skladov. To pomeni zelo velik obseg proračunskih sredstev za potrebe kmetijstva v najrazličnejše namene. S tem mislim na vse oblike proračunskih podpor posameznim kmetijam, združenjem in podjetjem: neposredna plačila, okoljske podpore, podpora projektom in ostale podpore, financirane iz SKP in iz evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

Tudi sam se ukvarjam s kmetijsko dejavnostjo – rejo drobnice - zato sem se odločil za temo diplomskega dela s področja proračunskih podpor v kmetijstvu. V praksi vidim, da predstavljajo proračunske podpore velik delež dohodka v kmetijstvu, zato mi bo dobro poznavanje tega področja v prihodnosti zelo pomagalo. Dejstvo je, da proračunske podpore so, zakaj jih ne bi izkoristili, če smo do njih upravičeni?

Slovenija po vstopu v EU nima možnosti za masovno pridelavo, zato pa ima več možnosti, da se usmeri v ekološko pridelavo hrane. Takšne in podobne programe razvoja je EU pripravljena sofinancirati. Po nekaterih ocenah ima približno 10% obstoječih kmetijskih obratov realne možnosti za razvoj v moderne in konkurenčne. Ostale kmetije bodo morale iskati dohodek predvsem v raznovrstnosti in kakovostni ponudbi kmetijskih pridelkov ter v dopolnilnih dejavnostih. Zaradi ekoloških danosti (klima, relief, lastnosti tal, itd...) namreč naša kmetijska proizvodnja ob sedanjem načinu pridelave, predelave in trženja ne more biti konkurenčna državam, ki imajo boljše naravne pogoje za kmetijsko pridelavo.

Namen diplomske naloge je prikazati različne oblike finančnih pomoči, ki jih EU namenja preko skupne kmetijske politike, sklada EKUJS – Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada in preko programa razvoja podeželja slovenskemu kmetijstvu. Istočasno bom tudi izpostavil probleme, ki nastajajo pri pridobivanju proračunskih podpor tako na ravni posameznih kmetovalcev in podjetij, kot tudi pri državnem črpanju strukturnih sredstev Slovenije, kar je zadnje čase zelo vroča tema v slovenskem prostoru.

Cilj diplomske naloge je pokazati kako uspešno priti do sredstev skupne kmetijske politike in sredstev strukturnih skladov EU s poudarkom na področju kmetijstva. Zainteresiranim kandidatom želim prikazati zapletene administrativne postopke v zvezi s prejemom podpor, zahtevano dokumentacijo in pogoje, ki jih morajo kmetijska gospodarstva izpolnjevati, da bodo sredstva prejela.

Na začetku bom podal nekaj splošnih dejstev o kmetijstvu v Evropi in Sloveniji. Opisal bom pravni temelj za črpanje sredstev, oziroma kaj morajo države narediti, da so upravičene do

sredstev. Nato bom nadaljeval z opisom različnih vrst finančnih pomoči Evropske unije in opisom strukturnih skladov. Bolj se bom posvetil ukrepom SKP in Evropskemu kmetijskemu usmerjevalnemu in jamstvenemu skladu (EKUJS), kjer bom podrobno opisal kakšne oblike pomoči so na voljo in konkretne zneske za leto 2005. Nadaljeval bom z opisom državnega črpanja strukturnih skladov in kohezijskega sklada EU na podlagi Enotnega programskega dokumenta Slovenije za leta 2004 – 2006. Sledi opis konkretnega primera razpisa za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu, kjer bom lahko prikazal za katere namene lahko pridobimo sredstva, kakšne so razpisne zahteve in katere pogoje morajo kmetijska gospodarstva izpolnjevati, da se lahko prijavijo na razpis. Na koncu bom podal primer Irske, kot primer uspešnega črpanja sredstev EU s čimer je močno okrepila svoj gospodarski razvoj.

2. SPLOŠNO O KMETIJSTVU IN KMETIJSKI POLITIKI

2.1. KMETIJSTVO IN SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI

Kmetijstvo v Evropski uniji dosega nekaj manj kot 3 % BDP, vendar pa je v tem sektorju zaposlene več kot 6 % delovne sile petnajsterice in je glavni vir dohodka številnih podeželskih skupnosti. Poleg tega hrana, pijače in tobak zavzemajo 20 % izdatkov povprečnega gospodinjstva EU in imajo precejšen delež v mednarodni trgovini in izvozu EU. Gospodarski, družbeni in politični pomen kmetijstva je torej mnogo večji, kot je njegov delež v bruto domačem proizvodu Unije.

Brez dvoma je kmetijstvo gospodarski sektor, kjer je stopnja gospodarske integracije najvišja. To je še toliko bolj očitno zaradi dejavnega povezovanja držav članic na področju kmetijstva še pred oblikovanjem skupnega trga. Posege državnih politik v kmetijstvo je bilo treba spremeniti, da bi zagotovili prosto trgovino ter prosto konkurenco v kmetijskem sektorju. Vendar pa so veliki posegi držav in konflikti nacionalnih interesov otežili oblikovanje skupne politike v tem sektorju. Oblikovanje skupne kmetijske politike (SKP) je bil zato izreden dosežek gospodarskega integracijskega procesa (Moussis, 1999, str. 221).

Vloga kmetijstva in SKP v evropskih integracijskih procesih in sistemu odločanja EU je pogosto slabo razumljena in podcenjena. To gre tudi na račun kompleksnosti SKP in tudi ideološke obravnave teh vprašanj. SKP je bila prva resnična skupna politika EU in se je vedno znova tudi izkazala kot točka, na kateri se odloča o ključnih vprašanjih evropskih integracijskih procesov in interesov. SKP lahko razumemo kot večrazsežnostni politično-ekonomski sistem, interesno politiko, ki prinaša koristi le delu kmetijskega prebivalstva, kateremu ostro nasprotujejo mednarodni trgovinski partnerji EU in katerega breme nosijo predvsem neto plačnice v proračun EU. Ne glede na številne sporne učinke pobere SKP še zmeraj polovico sredstev skupnega proračuna (okrog 45 milijard evrov v zadnjih letih pred širitvijo) (Erjavec, 2004, str. 109).

V Tabeli 1 med prilogami in Tabeli 1 na strani tri prikazujem kolikšna je razlika med vplačili in izplačili med posameznimi državami v evropski kmetijski jamstveni in usmerjevalni sklad in kolikšen delež namenja EU posameznim segmentom iz skupnega proračuna.

Tabela 1: Delež proračunskih sredstev EU po segmentih za obdobje 2000-2006

SEGMENT	DELEŽ
Skupna kmetijska politika	42,4%
Strukturni in kohezijski skladi	30,3 %
Notranja politika	6,0 %
Zunanja politika	4,5 %
Administracija	4,8 %
Rezerve	0,6 %
Predpristopna pomoč	3,1 %
Širitev	8,3 %
SKUPAJ	100 %

Vir: Informativno gradivo Informacijskega centra Delegacije Evropske komisije, 2001.

Skupna kmetijska politika (SKP) je nadaljevanje tradicije nekaterih evropskih držav, predvsem Francije in Nemčije, ki sta svoj protekcionističen način urejevanja kmetijstva uveljavili tudi pri oblikovanju Evropske gospodarske skupnosti. SKP je bila opredeljena že z njenim ustanovnim aktom, rimsko pogodbo iz leta 1957. Temelji na treh načelih enotnosti trga (skupni trg), dajanja prednosti domači pridelavi (tržno-cenovna zaščita) in finančni solidarnosti držav članic (skupni proračun). Njeni temeljni cilji so: zagotoviti redno oskrbo z živili po primernih cenah, dvigniti storilnost v kmetijski pridelavi, primerno izrabiti naravne vire ter varovati okolje. Osrednje pozornosti je deležno zagotavljanje možnosti, da tudi kmetje dosegajo dohodek primeren njihovem vlaganju v pridelavo. SKP ima svojo pravno, proračunsko in institucionalno ureditev. Celotno področje je pravno obsežno urejeno. Konec devetdesetih let je bilo 75 % vseh predpisov, ki sta jih sprejela Svet ministrov in Evropska komisija, mogoče uvrstiti v širše področje kmetijstva. Pogostnost sprejemanja narekujejo tudi posebne oblike in mehanizmi odločanja ter izrazito vključevanje in razvoj nacionalnega in evropskega uradništva ter lobiranja na tem področju. Za potrebe izvajanja SKP so oblikovane številne plačilne in implementacijske ter nadzorne ustanove, posebni upravljalni odbori Komisije ter posebno obravnavanje pri sprejemanju odločitev na ravni Sveta in Evropskega parlamenta (Erjavec, 2004, str. 110).

2.2. KMETIJSTVO V SLOVENIJI

Temeljna značilnost slovenskega kmetijstva je, da se je dolgo časa razvijalo v povsem drugačni smeri kot kmetijstvo v EU, kar še posebej velja za agrarno strukturo. Medtem ko se je v državah z razvitim kmetijstvom razmeroma hitro povečevala velikost obratov in vzporedno z izboljševanjem kmetijske tehnologije specializirala pridelava, pa se je vse do začetka devetdesetih let 20. stoletja (predvsem v zasebnem sektorju slovenskega kmetijstva)

odvijal ravno obraten proces. Evidentno je bilo nenehno slabšanje zemljiške in posestne strukture, nizka delovna intenzivnost in v nekaterih območjih tudi opuščanje pridelave (Cunder, 2003, str. 1).

Kmetijska dejavnost v Sloveniji je po obsegu majhna, saj v bruto domači proizvod prispeva okoli 3% in zaposluje manj kot 10% aktivne delovne sile. Naravne razmere za kmetovanje so precej neugodne. V rabi prostora prevladujejo gozdovi, med kmetijskimi površinami prevladujejo travinje, njive zavzemajo samo okoli tretjino kmetijskih zemljišč. Okoli 80% kmetijskih zemljišč je v gričevnatih in hribovitih predelih ter na območjih s težjimi pridelovalnimi razmerami za kmetijsko dejavnost (Kugler, 2003, str. 2).

Zadnje desetletje je v slovensko kmetijstvo prineslo številne spremembe. Osamosvojitvev in prehod v tržno gospodarstvo so na področju kmetijstva spremljale tudi velike spremembe v kmetijski politiki. Ukrepi kmetijske politike so se postopoma po vsebini in obliki prilagajali ukrepom skupne kmetijske politike Evropske unije. Vse te spremembe so skupaj s spremembami v mednarodnem okolju, vplivale na ekonomska gibanja v kmetijstvu in s tem tudi na dohodkovni položaj kmetijstva. V letu 2002 so bila končana pogajanja z EU, končana pa je bila tudi faza intenzivnih sprememb v kmetijski politiki. V naslednjih letih tako lahko pričakujemo predvsem spremembe v višini proračunskih podpor kmetijstvu in ne toliko v vsebini in obliki plačil (Rednak et al., 2003, str. 13).

Tabela 2: Predvidena izplačila SKP za Slovenijo v mio. EUR

Namen izplačil	2004	2005	2006	Skupaj
Tržne intervencije	16	39	41	96
Neposredna plačila	0	36	42	78
Razvoj podeželja	30	63	93	186
Skupaj	46	138	176	360

Vir: Building our common Future Policy challenges and Budgetary means of the Enlarged Union, 2004.

2.3. PRAVNI TEMELJ ZA PRIDOBITEV SREDSTEV – REFORMA LETA 1998

Konec leta 1998 je vlada sprejela program reforme kmetijske politike 1999 – 2002. Z reformo se je preneslo težišče ukrepov od tržno cenovnih podpor k neposrednim plačilom, z večjim poudarkom na strukturnih in okoljevarstvenih ukrepih ter ukrepih za razvoj podeželja. Program reforme je temeljil na štirih izvedbenih stebrih (Erjavec et al., 2001, str. 83):

- I. steber zajema tržno cenovno politiko. Reforma uvaja neposredna plačila kot bolj transparenten in ciljno naravnani ukrep, ki postopno nadomešča cenovne podpore.
- II. steber uvaja različne vrste neposrednih plačil, ki podpirajo okolju prijazno kmetovanje, ohranjanje kulturne krajine in poseljenosti območij s težjimi razmerami za kmetovanje.
- III. steber se osredotoča na strukturna vprašanja z osnovnim ciljem spodbujati konkurenčnost slovenskega kmetijstva in živilske industrije. Vsebuje različne vrste

ukrepov, na primer za prestrukturiranje proizvodnje in predelave, za izboljšanje zemljišč, za konsolidacijo kmetij, za spodbujanje proizvodnega in tržnega povezovanja.

- IV. steber uvaja elemente širše politike razvoja podeželja na temelju koncepta celostnega razvoja podeželja in te politike postavlja v okvire, skladne s politikami Evropske unije

2.4. FINANČNA POMOČ EVROPSKE UNIJE

Evropska unija ne predstavlja le okolja proste trgovine, prostega pretoka kapitala, ljudi in storitev, temveč spodbuja k zmanjševanju razlik v dohodkih, zaposlenosti, infrastrukturi in razvoju med državami članicami in njenimi regijami. Če želijo članice EU¹ nastopati kot enoten tekmelec na svetovnem konkurenčnem trgu, morajo poskrbeti za čim večji izkoristek ekonomskega in človeškega potenciala in zagotoviti splošno raven rasti na svojem celotnem območju, zato EU svojim članicam in regijam, ki zaostajajo v razvoju, namenja pomoč, da bi te lahko enakovredno delovale. Tudi za države kandidatke za vstop v EU, ki zaostajajo za razvojem držav članic, ima EU pripravljen poseben program predpristopne pomoči, ki služi za postopno prilagajanje kandidatke na članstvo in vključitev v skupne politike EU².

Finančna pomoč je instrument Evropske komisije³. Njena glavna naloga je zagotoviti uresničevanje ustanovnih pogodb. Velja za izvršilni organ, čeprav njene pristojnosti segajo tudi v oblikovanje skupnih politik in nadzorovanje evropskega proračuna. Pogaja se v imenu članic: (širitev, sklenitev trgovinskih sporazumov), s katerim skuša vplivati na doseganje ciljev določenih politik. Finančna pomoč je na voljo v različnih oblikah, in sicer kot (Geld, 2004, str. 2):

- nepovratna sredstva (subvencije oziroma direktna pomoč);
- posojila (vračljiva pomoč);
- subvencionirana obrestna mera;
- jamstvo;
- delež v lastniškem kapitalu in
- delež v tveganem kapitalu.

EU podeljuje neposredno finančno pomoč s programi, ki pokrivajo različna vsebinska področja kot npr.: okolje in energija, raziskave in inovacije, izobraževanje, zdravje in varnost pri delu in druge. Na te programe se lahko države članice oziroma kandidatke, ki so plačale pristopnino za posamezni program, prijavljajo neposredno, načeloma pa morajo biti projekti, ki jih EU sofinancira iz teh programov, trajnostno naravnani, prispevati morajo k dodani vrednosti in presegati nacionalne okvire. Pri tej obliki pomoči gre za subvencije, ki večinoma krijejo 50 odstotkov stroškov pomoči.

1. Države kandidatke, ki so s 1.5.2004 postale članice EU so Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.

2. Skupnih politik je 19. Vodenje teh politik je v rokah skupnih evropskih ustanov, ki so financirane iz proračuna EU.

3. Evropska komisija (European Commission) je za delovanje evropske integracije najpomembnejša ustanova.

EU nudi pomoč tudi preko strukturnih skladov, ki so za gospodarstvo najpomembnejša oblika finančne pomoči. Sledijo cilju regionalne politike in želijo omogočiti razmere za doseganje trajnostnega in enakomernejšega razvoja vseh članic EU, predvsem njenih regij. Tako EU podpira razvoj šibkejših regij, zaradi česar so sredstva iz strukturnih skladov razdeljena tistim regijam in skupinam, ki jih najbolj potrebujejo. Pri pomoči preko strukturnih skladov sta ključnega pomena država in regija, saj se na tej ravni upravljajo programi strukturne pomoči in izbirajo projekti, ki jih potrdi Evropska komisija. Za financiranje projektov upravičenci prejmejo neposredno pomoč (Sankovič, 2003a, str. 2).

Na voljo so tudi različni finančni instrumenti, kjer ne gre za neposredno podporo, ampak so sredstva dostopna preko nacionalnih finančnih posrednikov. Ta finančna orodja upravlja Evropski investicijski sklad (Geld, 2004, str. 3).

2.5. FINANČNI OKVIR PRISTOPNIH POGAJANJ NA PODROČJU KMETIJSTVA

Pristopna pogajanja za kmetijstvo so se začela septembra 1998 v Bruslju z analitičnim pregledom pravnega reda za prvo skupino kandidatk (Luksemburška skupina) ter se končala s sklepnim dogovorom držav članic EU in kandidatk 13. decembra 2002 v Københavnu. Prve pogajalske ponudbe EU iz začetka leta 2002 so bile dokaj neugodne za Slovenijo pri vseh treh vprašanjih, ki oblikujejo finančni sveženj za kmetijstvo: neposredna plačila, kvote in referenčne količine ter sredstva za razvoj podeželja. Države članice neto plačnice so zahtevale, naj kmetijstva držav kandidatk ostanejo brez neposrednih plačil, to je najvišjega dela sredstev SKP. Kvote in referenčne količine, ki omejujejo pridelavo, so bile določene na ravni, ki je bila nižja, kot so jo želele kandidatke. Končne rešitve za Slovenijo na področju kmetijstva lahko kljub temu ugodno ocenimo.

Pri neposrednih plačilih je bil sprejet predlog Evropske komisije o postopnem dvigovanju višine neposrednih plačil s 25 % v letu 2004 na 100 % v letu 2013. Slovenija se je navkljub dejstvu, da so cene, zaščita in proračunski ukrepi primerljivi z evropskimi, odločila za iskanje dodatnih možnosti, ki bi ohranile ekonomski položaj kmetijstva po pristopu. Zgodaj je v pogajanjih predlagala, da bi začasno dopolnjevala neposredna plačila tudi iz svojega proračuna. Komisija je možnost dopolnjevanja neposrednih plačil ponudila vsem, potekala pa so intenzivna pogajanja o višini možnosti dopolnjevanja. Z rezultati študije o tem, da bi se v primeru nižjih ravni doplačevanja ekonomski položaj kmetijstva izrazito poslabšal, smo uspeli doseči kompromisne rešitve. Slovenija je imela tako pravico dopolnjevati plačila glede na doseženo raven izplačil v letu 2003, ki je dosegla 75 % veljavne ravni v državah članicah. To raven je v letu 2004 mogoče povečati za 10 odstotnih točk in nato še za dodatnih 5 odstotnih točk v letih 2005, 2006 in 2007. V letu 2007 bi bila tako lahko dosežena 100% raven v primerjavi s članicami pred letom 2004. Slovenija je dobila najvišjo raven možnosti dopolnjevanja plačil v primerjavi z drugimi kandidatkami. Nedvoumno gre za ugoden pogajalski izid za slovensko kmetijstvo, katerega žrtev pa je domači proračun, ki se je na področju kmetijstva do pristopa še povečal in bo ostal visok do leta 2007, potem pa se bo postopno zniževal. Dodatno obremenitev državnega proračuna je mogoče upravičiti z

argumenti začasnosti in predvsem zagotavljanja enakih konkurenčnih razmer na skupnem trgu EU.

Kvote in referenčne količine (obseg sredstev za posamezne vrste neposrednih plačil) so bile predmet visokih pričakovanj in so uživale precejšno pozornost tudi v Sloveniji. Komisija je v prvem krogu z referenčnim obdobjem 1995-1999 oblikovala predloge o kvotah, ki so bile krepko nižje od pogajalskih izhodišč Slovenije ter aktualnih ravni proizvodnje. Po zaslugi skrbnega tehničnega dela in pogajanj končne vrednosti v nobenem primeru niso bile pod ravnijo takratne proizvodnje, prisotne pa je bilo še nekaj dodatne razvojne rezerve. Dosežene vrednosti so toliko pomembnejše, ker so bile v skladu z reformo SKP na njihovi podlagi izračunane tudi skupne vrednosti proizvodno nevezanih podpor.

Kot ugoden pa lahko ocenimo pogajalski izid glede sredstev za razvoj podeželja za obdobje 2004-2006. Slovenija je namreč dobila sredstva v višini okoli 249,8 milijonov evrov (po cenah 1999, izplačano v daljšem obdobju), kar je primerljivo s sredstvi za strukturno in regionalno politiko in pomeni najvišji delež Slovenije nasploh v razdelitvah proračunskega denarja EU.

Medtem ko so druge kandidatke pogajalska prizadevanja osredotočale na neposredna plačila, so slovenski predstavniki uspeli prepričati EU, da Slovenijo zanima spodbujanje sonaravnega razvoja kmetijstva ter da želi svoje razvojne težave na tem področju reševati s programi razvoja podeželja. Gre za sodobnejše oblike protekcionizma in tiste dohodkovne in razvojne podpore kmetijstvu, ki so družbeno sprejemljivejše, obenem pa lahko tudi izboljšajo pozicijo Slovenije v pogajanjih za naslednjo finančno perspektivo. Dogovorjena sredstva pa bodo manj prispevala k reševanju strukturnih neskladij slovenskega kmetijstva. Nanašajo se zgolj na izvajanje ukrepov podpor za območja s težjimi razmerami za kmetijsko pridelavo ter na različne oblike okoljskih podpor. Klasični kmetijski strukturni ukrepi razvojne narave, kot so investicijske podpore, bodo prisotni zgolj v omejenem obsegu znotraj regionalne strukturne politike (Erjavec, 2004, str. 113).

458 milijonov evrov, oziroma 110 milijard tolarjev nepovratnih sredstev pomoči iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada za obdobje 2004-2006 je rezultat pristopnih pogajanj na področju kohezijske politike Slovenije z EU. Slovenija je do konca obdobja 2006 upravičena do sredstev iz t.i. cilja 1, kamor EU usmerja več kot 2/3 sredstev strukturnih skladov. Sredstva iz strukturnih skladov so pomembno dopolnilo domačim ukrepom podpiranja razvoja (Sredstva EU, 2005).

2.6. PODLAGA ZA ČRPANJE SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV

Države članice ali kandidatke lahko kandidirajo za sredstva iz naslova strukturne politike, ko pripravijo vrsto dokumentov, razvojnih načrtov in strategij, s katerimi utemeljujejo upravičenost do sredstev. Pomoč se deli na podlagi podrobnih analiz in skrbnega načrtovanja.

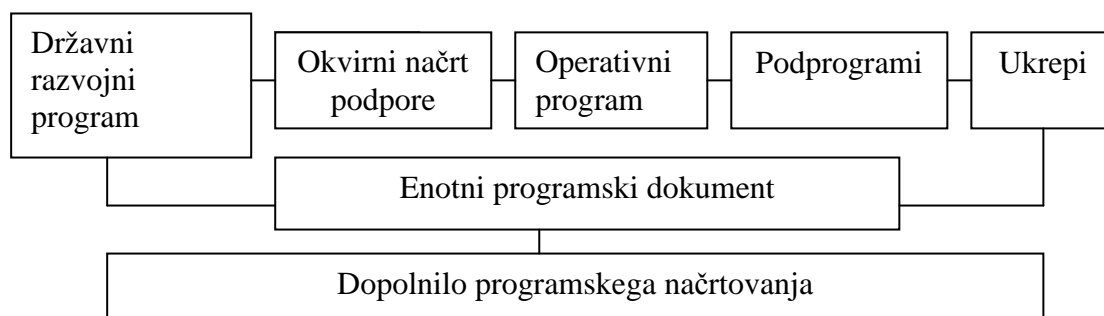
Vsaka država mora pripraviti načrt, v katerem jasno opredeljuje prioritete oziroma področja (panoge, sektorje, cilje in skupine), ki jih je potrebno okrepiti. Programsko načrtovanje je osnova za kasnejšo uporabo strukturnih skladov.

2.6.1. Programiranje

Programiranje pomeni organiziranje, odločanje in financiranje večstopenjskega in večletnega procesa, kamor sta vključeni tako posamezna država članica EU kakor tudi Evropska komisija. Vsi dokumenti morajo biti oblikovani za sedemletno obdobje.

Obstajajo pa razlike pri sestavi dokumentov, če je članica kot celota določena pod cilj 1⁴ (kot Slovenija), ali če je razdeljena po regijah, ki so uvrščene po različnih ciljih. Programiranje lahko temelji na pripravi Enotnega programskega dokumenta (EPD) ali na Okvirnem načrtu podpore (ONP). V EPD so enake informacije kot v ONP in operativnih programih skupaj. Priprava programskih dokumentov je povezana s predvideno alokacijo sredstev, po drugi strani pa pogojuje institucionalno infrastrukturo in postopke izvajanja strukturnih skladov.

Slika 1: Prikaz procesa programiranja

Vir: Aljančič, Bogdanovič, 2000, str. 25.

2.6.1.1. Državni razvojni program

Državni razvojni program je osnovni dokument, v katerem posamezna država članica EU skupaj z regionalnimi in lokalnimi oblastmi določi prioritete za dolgoročno razvojno sodelovanje. Razvojni načrt mora zajemati celotno finančno obdobje. Gre za zelo zahtevno nalogo, saj mora biti načrt usklajen tako horizontalno med posameznimi resorji države (delo, gospodarstvo, kmetijstvo, itd.) kot tudi vertikalno (nacionalne, regionalne in po potrebi še druge ravni). Poleg tega mora biti razvojni načrt predstavljen tudi socialnim partnerjem (delojemalcem, delodajalcem, itd.), kjer je potrebno pridobiti njihova stališča. Tako pripravljen dolgoročni razvojni program se predloži v potrditev Evropski komisiji (Geld, 2004, str. 24, 25).

4. Pod ta cilj se uvrstijo regije na ravni NUTS 2, ki zaostajajo v razvoju in se srečujejo z resnimi problemi glede razvitosti, zaposlovanja, pomankljive infrastrukture... V okviru cilja 1 so vključena področja, ki imajo BDP na prebivalca manjši od 75 odstotkov povprečja EU.

V Sloveniji sta dva osnovna razvojna cilja: zmanjšanje gospodarskega zaostanka Slovenije v primerjavi s povprečjem EU in zaustavitev povečanja razlik med slovenskimi regijami (NUTS 3)⁵. Razvojne prednostne naloge pa so (Dejak et al., 2002, str. 15):

- spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti;
- znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje;
- ekonomska infrastruktura in kakovost bivanja;
- prestrukturiranje kmetijstva in razvoj podeželja;
- krepitev skladnega regionalnega razvoja.

2.6.1.2. Okvirni načrt podpore

Okvirni načrt podpore (ONP) je dokument, ki ga potrdi Evropska komisija v dogovoru z državo članico na osnovi predhodno pripravljenega Državnega razvojnega programa in vsebuje strategijo razvoja, prioritete izvajanja, podrobne cilje, več operativnih programov, podroben finančni okvir koriščenja strukturnih skladov in drugih virov po ukrepih. ONP je obsežnejši, podrobnejši od v nadaljevanju predstavljenega Enotnega programskega dokumenta in se po priporočilu Evropske komisije pripravlja za program, ki v skupni vrednosti presega eno milijardo evrov. Za vodenje in nadzor programa skrbita upravni organ in nadzorni organ, vendar pa ONP zahteva po en upravni organ in nadzorni organ tudi za vsak operativni program posebej, zaradi česar je izvajanje in spremljanje tega programa precej zapleteno. Na podlagi uspešnih pogajanj med članico in Evropsko komisijo postane ta dokument temelj za izvajanje dolgoročne razvojne politike. Ta dokument pa še ne zagotavlja sredstev strukturnih skladov, ampak služi kot osnova za pripravo operativnih programov, ki dejansko uresničujejo ONP tudi v praksi.

2.6.1.3. Operativni programi

Pristojne oblasti držav članic morajo na podlagi odobrenega ONP izdelati predloge za enega ali več operativnih programov. Pri tem se iz prioritet in finančnih sredstev, ki so zajeta v ONP, razvijejo paketi ukrepov, ki kasneje prejemajo konkretno pomoč. Vključevanje oblasti in ostalih partnerjev za posamezna področja pomoči, omogoča, da se lažje upoštevajo specifične razvojne zahteve na mestu samem in da se ustvarijo pogoji za učinkovito porabo sredstev strukturnih skladov. To so programi, ki opisujejo načrtovan razvoj posameznega sektorja, npr. kmetijski, socialni razvoj, ali razvoj posamezne regije. Pri dokumentih se potem členijo nižje vsebinske enote, ki lahko predstavljajo načrt posameznega sektorja. So osnovni okvir za izvajanje ukrepov uresničevanja ciljev in politike (Geld, 2004, str. 25, 26).

5. NUTS – nomenklatura teritorialnih statističnih enot, ki je podlaga za vodenje teritorialne politike. Razdeljena od NUTS 0 – nivo države do NUTS 5 – občine. Za potrebe strukturnih skladov sta pomembna predvsem NUTS 2 – pokrajine in NUTS 3 – regije.

2.6.1.4. Enotni programski dokument

Enotni programski dokument je pogodba, ki jo je sklenila Slovenija z Evropsko komisijo. Brez EPD ne bi mogli črpati virov evropskih strukturnih skladov. Določa strateški okvir razvoja, prednostne naloge, konkretne ukrepe in okvirna finančna sredstva (evropska in lastna), s pomočjo katerih bo Slovenija skušala doseči zastavljene razvojne cilje. Skupna vrednost EPD, ki vključuje tudi nacionalna javna sredstva, je nekaj več kot 334,5 milijonov EUR oziroma 81 milijard SIT (Sredstva EU, 2005).

Enotni programski dokument (EPD) ima enako vlogo kot ONP, le da obseg razvojnih sredstev iz strukturnih skladov v programskem obdobju ne presega ene milijarde evrov. Največkrat ta dokument sestavijo države članice, katerih celotno ozemlje spada v območje cilja 1. EPD ni razdeljen na posamezne sektorske in regionalne operativne programe, kot je to primer pri ONP, temveč se v njem enotno predstavi razvojni načrt, ki vključuje vse politike dolgoročnega razvoja. Tudi EPD šele na podlagi pogajanj z Evropsko komisijo postane operativni razvojni dokument in predstavlja združitev ONP in operativnih programov.

V Sloveniji EPD vsebinsko izhaja iz Državnega razvojnega programa RS 2001-2006. Za koordinirano uresničevanje EPD v Sloveniji skrbi Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, ki predstavlja organ upravljanja ter glavno vez med Evropsko komisijo in Slovenijo. Njena glavna naloga je zagotoviti pravilnost in učinkovitost upravljanja strukturnih skladov.

Med prednostne naloge, ki si jih je Slovenija načrtala v EPD za obdobje 2004-2006 sodi tudi **prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva**. Dejavnosti bodo potekale v okviru petih ukrepov, ki bodo financirani iz Usmerjevalnega oddelka EAGGF (Geld, 2004, str. 27):

1. izboljšave pri predelavi in trženju kmetijskih izdelkov,
2. vlaganja v kmetijska gospodarstva,
3. diverzifikacija kmetijskih in obkmetijskih dejavnosti,
4. vlaganja v gozdove z namenom izboljšanja gospodarske in ekološke vrednosti gozdov,
5. trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih izdelkov.

Prav tako se bosta odvijala dva ukrepa, ki bosta financirana iz FIG: posodobitev obstoječih plovil in manjših obalnih ribištev in razvoj ribogojstva, predelave in trženja.

2.6.1.5. Dopnilo k programskemu načrtovanju

Dopnilo k programskemu načrtovanju je namenjeno konkretiziranju EPD. Je nacionalni dokument, v katerem država članica navede, na kakšen način bo uresničevala projekte, ki jih je odobrila komisija. Ta dokument predstavlja najbolj konkretno stopnjo načrtovanja, ker se osredotoča na ukrepe, na podlagi katerih končni uporabniki pomoči strukturnih skladov financirajo konkretne akcije.

To dopolnilo vsebuje naslednje pomembnejše podatke (Petzold, 2000, str. 57):

- ukrepe s katerimi se bodo uresničevale prioritete programskih dokumentov;
- predhodno vrednotenje kvantificiranih indikatorjev;
- indikatorji, ki so bili določeni za spremljanje;
- kategorije končnih uporabnikov ukrepov;
- predvidena sredstva za regije, ki bodo prejemale predhodno pomoč;
- načrt financiranja;
- opis postopkov za sofinanciranje ukrepov;
- načrt promocije, na podlagi katerega se bodo uresničevala določila za informiranje in
- opis dogovorov med komisijo in državo članico glede računalniške izmenjave podatkov za potrebe upravljanja, spremljanja in vrednotenja.

3. STRUKTURNI SKLADI

Značilnost ozemlja EU je raznolikost, kar jo loči od drugih velikih gospodarskih skupnosti (npr. ZDA) in prav raznolikost je eden najpomembnejših dejavnikov razvoja EU. Nekatere izmed teh raznolikosti Unijo bogatijo (kulturna raznolikost) in jih je potrebno ohraniti, druge pa razvoj ovirajo (različna gospodarska razvitost posameznih držav in regij znotraj njih) in jih je potrebno odpraviti, da bi Unija dosegla višjo gospodarsko rast kot celota. Razlike med regijami se v Evropski uniji pa tudi v Sloveniji večajo. V Evropski uniji skušajo te razlike zmanjšati s finančnimi transferji gospodarsko in demografsko zapostavljenim regijam (Slapnik, 2004, str. 37).

Strukturna politika in pripadajoči strukturni skladi predstavljajo glavni instrument pomoči EU za skladnejši razvoj celotnega ozemlja EU in premagovanja razvojnih razlik med regijami. Te pomoči, ki predstavljajo preko 35 odstotkov izdatkov evropskega proračuna, so namenjene državam oziroma območjem, katerih BDP ne dosega 75 % evropskega povprečja.

EU s sredstvi strukturnih skladov sodeluje pri financiranju projektov držav članic, pri čemer imajo prednost projekti s širšo, evropsko dimenzijo s ciljem, da se uveljavijo v evropskih ekonomskih in socialnih kohezijah (Geld, 2004, str. 11).

3.1. VRSTE STRUKTURNIH SKLADOV

3.1.1. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EAGGF)

Leta 1964 je bil ustanovljen Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EAGGF). Naloge tega sklada so:

- krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih proizvodov,
- zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva ter podpora razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce,

- zagotavljanje primernega življenjskega standarda kmetovalcev,
- pomoč pri razvoju družbene izdelave na ruralnih področjih z namenom zaščite okolja in podeželja.

Sklad je sestavljen iz dveh komponent: iz garancijskega dela, skozi katerega se izvaja t.i. skupna kmetijska politika (ta del pokriva tudi razvoj ruralnih območij v obliki upokojitvenih shem, kmetijsko-okoljskih programov itd.), in iz usmerjevalnega dela, ki se ukvarja z izvajanjem regionalne strukturne politike. Glavni nalogi garancijskega dela vključno do leta 1999 sta bili neposredna podpora zaščite evropskega kmetijstva, saj so cene evropskih kmetijskih proizvodov precej višje od svetovnih, in refundacija cenovne razlike v izvozu na tretje trge (pokrival je razliko med evropskimi tržnimi cenami in cenami na zunanjih trgih). Po letu 1999 se je njegova politika nekoliko spremenila, saj je prešel iz pretežno zaščitne na politiko, ki naj bi postopno pripeljala do konkurenčnejšega evropskega kmetijstva. Usmerjevalni del zajema predvsem krepitev in reorganizacijo kmetijstva, predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih proizvodov, pomoč pri razvoju struktur za zaščito okolja in podeželja ter podporo razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce ter zagotavljanje njihovega primernega življenjskega standarda. Ta sklad je po letu 1999 načrtoval usmeritev podpiranja ruralne politike in razvoja podeželja preko številnih aktivnosti, ki bodo podpirale investicije v kmetijske posesti, kmetije z mladimi kmeti, učenje, zgodnje upokojevanje, kmetijske okoljevarstvene aktivnosti, investicije v proizvodnjo in marketinške aktivnosti, gozdarstvo in promocijo prilagoditve ruralnih območij.

3.1.2. Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIFG)

Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIFG) je najprej deloval v okviru Kmetijskega sklada, leta 1993, pa je Evropska komisija sprejela skupno ribiško politiko EU (CFP), ki naj bi se izvajala v okviru samostojnega strukturnega sklada (FIFG), ustanovljenega leta 1994. Namen tega sklada je nudenje pomoči pri prestrukturiranju in modernizaciji ribiškega sektorja in ribiške flote, za razvoj marikulture, zaščito posebnih morskih predelov, pomoč pri nabavi opreme za ribiče, posodobitev pristanišč ter pomoč pri marketinških dejavnostih (Kuljaj, 2002, str. 17).

Ukrepi so usmerjeni v povečanje konkurenčnosti ribiške industrije in razvoj regij, kjer je stacionirana ribiška industrija. Naloge, ki jih pokriva ta finančni instrument so naslednje:

- prizadevanje za trajno ravnovesje med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov,
- povečanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva v tem sektorju,
- povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja,
- prispevanje k oživitvi področij, odvisnih od ribištva in marikulture.

Izvajanje pomoči iz FIFG se načrtuje kot del programa v skladu s ciljnim območjem 1, zunaj tega cilja pa se predstavijo samostojni programski dokumenti v posamezni državi članici.

3.1.3. Evropski regionalni razvojni sklad (ERDF)

Najpomembnejše mesto regionalne politike strukturnih skladov EU zaseda Evropski regionalni razvojni sklad. Ustanovljen je bil leta 1975, z namenom pospeševanja ekonomske in socialne kohezije med regijami in prestrukturiranja le-teh. Pomoči dodeljuje po kriterijih regionalne razvitosti (po letu 1999 so regionalne razlike definirane s ciljema 1 in 2). Določene ima štiri vrste uporabe sredstev:

- investicije v izboljšanje produktivnosti,
- investicije v infrastrukturo,
- podpora razvoja,
- podpora inovativnih tehničnih pomoči.

3.1.4. Evropski socialni sklad (ESF)

Ustanovitev Evropskega socialnega sklada (ESF) sega v leto 1958. Sklad predstavlja glavno orodje uresničevanja zaposlitvene politike EU. Namen sklada je povečati možnosti zaposlovanja s finančnimi podporami poklicnemu izobraževanju, izboljševanju sposobnosti delavcev na znanstvenih področjih, ustvarjanju delovnih mest in s pomočjo na področju izobraževalnih sistemov. ESF nudi obsežna sredstva za programe, ki povečujejo možnost zaposlovanja ljudi. Svojo podporo usmerja v dolgoročne strateške programe, ki omogočajo regijam v Evropi (zlasti tistim, ki zaostajajo v razvoju) nadgraditi in posodobiti znanje delavcev ter gojiti podjetniške pobude. To spodbuja domače in tuje investicije v regijah, s čimer lahko te regije dosežejo večjo ekonomsko konkurenčnost in napredek.

3.1.5. Pobude skupnosti (Community Initiatives)

K večji ekonomski in socialni koheziji v EU pripomorejo tudi pobude skupnosti, ki so specifični instrument Evropske komisije za izvajanje strukturne politike EU. Pobude skupnosti predstavljajo le 5,35 % vseh sredstev za strukturno pomoč v EU. Njihovo izvajanje poteka decentralizirano, kar pomeni, da so za večino odgovorne regionalne oblasti v državah članicah. Evropska komisija usmerja njihovo delovanje s pripravo posebnih smernic. Vsaka pobuda se financira samo iz enega strukturnega sklada. V programskem obdobju 1994-1999 je bilo takih pobud 13, v programskem obdobju 2000-2006 pa se je število zmanjšalo na štiri:

- **interreg** – čezmejno, mednarodno in medregionalno sodelovanje za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja na celotnem območju EU; financira se iz Evropskega regionalnega razvojnega sklada (ERDF). Ta pobuda je sestavljena iz treh različnih delov: skupni projekti med sosednjimi regijami, prostorski razvoj tako imenovanih evropskih transnacionalnih mrež in medregionalno sodelovanje,
- **urban** – pomoč mestom in mestnim soseskam, ki so v krizi in potrebujejo ekonomsko in socialno obnovo; financira se iz Evropskega regionalnega razvojnega sklada (ERDF),
- **equal** – boj proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela; financira se iz Evropskega socialnega sklada (ESF),

- **leader** – razvoj podeželja in pospeševanje inovativnih strategij za trajnostni razvoj, financira se iz Evropskega sklada za usmerjanje kmetijstva in garancij (EAGGF Guidance Section). Pobuda je sestavljena iz štirih delov: povečanje možnosti za zaposlitev in podpora vstopu delavcev na trg dela, spodbujanje podjetništva, podpiranje prilagodljivosti delovne sile in njenih sposobnosti zahtevam in potrebam na trgu dela ter podpora enakopravnosti.

3.1.6. Ukrepi za spodbujanje inovacij in raziskav (Innovative Actions)

Za izboljšanje kakovosti regionalnih strategij EU namenja denarno podporo idejam, ki še niso bile preverjene in so obravnavane kot inovacije. Za spodbujanje inovativnih ukrepov in novih idej za razvoj je namenjenih 0,51 % sredstev iz strukturnih skladov. Ta dejavnost skuša spodbujati inovativnost in raziskave v regijah EU. Za programsko obdobje 2000-2006 se v okviru Evropskega regionalnega sklada lahko financira in namenja sredstva za:

- regionalne dejavnosti, ki se navezujejo na raziskave in razvoj,
- evropske regije za razvoj informacijske družbe,
- spodbujanje regionalne identitete in trajnostnega razvoja.

3.1.7. Evropska investicijska banka (European Investment Bank, EIB)

Evropska investicijska banka v sistemu strukturnih skladov zavzema pomembno vlogo, saj je vključena v celoten program delovanja skladov. Je instrument, ki omogoča kreditiranje ter pospeševanje ekonomskega in socialnega razvoja. Evropska investicijska banka zagotavlja finančno pomoč v naslednjih oblikah (Madotto, 2004, str. 8-11):

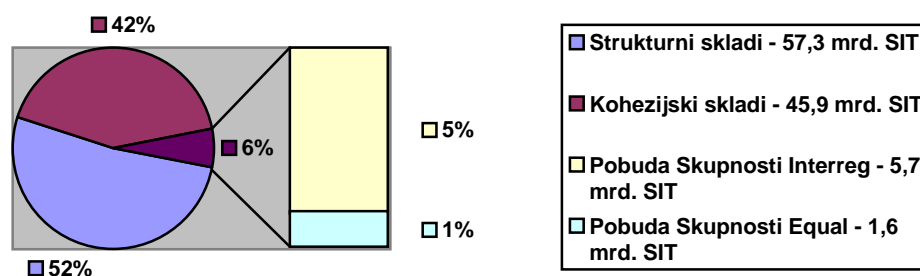
- posojila in druge oblike delnega financiranja investicijskih projektov,
- globalna posojila,
- delno financiranje tehnične podpore in študij za pripravo izvedbe projekta,
- garancije.

3.2. SREDSTVA EU ZA STRUKTURNE NAMENE IN SLOVENIJA

Tudi Slovenija je od leta 2004 dalje upravičena do evropske strukturne pomoči. V obdobju od 2004 do 2006 je celotna Slovenija upravičena do pomoči tako imenovanega cilja 1, skozi štiri strukturne sklade (ERDF, ESF, EAGGF, FIFG). Delovanje vsakega posameznega sklada je določeno z uredbami, skupna pravila delovanja strukturnih skladov pa določa Splošna uredba Sveta EU o strukturnih skladih št. 1260/1999 (Geld, 2004, str. 11).

Iz naslova kohezijske politike EU bo Slovenija v obdobju do leta 2006 lahko črpala sredstva strukturnih skladov, kohezijskega sklada ter dveh pobud skupnosti, Interreg in Equal. Ob koncu pristopnih pogajanj v Kopenhagnu decembra leta 2002 je bil za te namene dosežen naslednji finančni paket – Slika 2 na str. 15 (Wostner, 2004, str. 102).

Slika 2: Sredstva EU za strukturne namene v Sloveniji za obdobje 2004 - 2006 v tekočih milijardah SIT ter v % celotne vrednosti

Vir: Podatki Službe Vlade za strukturno politiko in regionalni razvoj.

Namenska struktura sredstev strukturnih skladov izhaja iz Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 (EPD), za katerega sta se Slovenija in Evropska komisija v pogajanjih dogovorili do 18. 12. 2003 in po katerem je do črpanja sredstev upravičena Slovenija kot celota. EPD opredeljuje tri prioritete in sicer (Wostner, 2004, str. 103):

1. spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti z 51.3 % vseh sredstev, ki so namenjena spodbujanju razvoja inovacijskega okolja, turizmu, razvoju podjetništva ter poslovnih con s pripadajočo infrastrukturo;
2. znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje z 29.3 % sredstev, ki so namenjena izobraževanju in usposabljanju odraslih, nezaposlenih in zaposlenih, spodbujanju socialne vključenosti ter sistemom izobraževanja in usposabljanja;
3. prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva s 15.2 % vseh sredstev, ki so namenjena investicijam v živilskopredelovalno industrijo, kmetije in gozdove, razvoj podeželja kot alternativnih dohodkovnih virov, zdravo prehrano ter ribištvo in ribogojstvo

Cilj Slovenije mora biti maksimalna, torej bistveno višja poraba sredstev kot v državah članicah že v obdobju do konca leta 2006, kar pa posledično zahteva tudi dodatne proračunske obremenitve pri lastnem sofinanciranju (Wostner, 2004, str. 106).

4. RAZLIČNI PROGRAMI IN UKREPI POMOČI

4.1. KMETIJSKA STRUKTURNA POLITIKA IN RAZVOJ PODEŽELJA

Slovenija je država, v kateri v podeželska območja sodi kar 89 % ozemlja, na podeželju pa prebiva 57 % vsega prebivalstva. Stopnja urbanizacije je med najnižjimi v Evropi (primerjamo se lahko le z Avstrijo in Irsko), saj prevladujejo manjša mesta in vasi, le dve mesti pa imata več kot 100000 prebivalcev. Prav zaradi teh razlogov sta strukturna politika in politika razvoja podeželja za Slovenijo zelo pomembni. Ukrepi kmetijske strukturne politike so usmerjeni k povečevanju učinkovitosti in konkurenčnosti pridelave ter predelave

kmetijskih pridelkov oziroma živil, okolju prijazni kmetijski dejavnosti ter ohranjanju poseljenosti podeželja in krajine, ob upoštevanju okoljske in naravovarstvene sprejemljivosti. Ukrepi kmetijske strukturne politike so podpore kmetijski dejavnosti, namenjene območjem z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, okolju prijazni kmetijski dejavnosti, naložbam v kmetijska gospodarstva, mladim kmetom, zgodnjemu upokojevanju kmetov, dopolnilnemu usposabljanju za delo v kmetijski dejavnosti in gozdarstvu in naložbam v predelavo kmetijskih pridelkov (Eržen, 2004, str. 10).

Kmetijstvo ni edina dejavnost na podeželju in sama ne more v zadostni meri prispevati k razvoju podeželskih območij. Zato so kmetijske strukturne ukrepe postopoma vključevali v širši sklop regionalne razvojne politike. Na ravni Skupnosti financirajo vzpodbujanje regionalnega razvoja t.i. strukturni skladi, Evropska investicijska banka in drugi obstoječi finančni instrumenti (Avsec, 2003, str. 85).

Glavni cilji SKP na področju razvoja podeželja so krepitev kmetijstva in gozdarstva, izboljšanje konkurenčnosti podeželskih območij, ohranjanje naravnih virov in zgodovinsko-kulturnega izročila podeželja. Ukrepi za razvoj podeželja se financirajo po podobnih načelih kot drugi ukrepi strukturno-regionalne politike, na podlagi odobrenih večletnih programov, ki opredeljujejo izbrane ukrepe, višine podpor, pogoje za pridobitev sredstev ter načine izplačil (Erjavec, 2004, str. 111).

Uredba Sveta (ES) 1257/99 z dne 17. maja 1999 ureja podporo razvoju podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EAGGF). Izhaja iz ugotovitve, da politika razvoja podeželja spremlja in dopolnjuje druge ukrepe skupne kmetijske politike in prispeva k uresničevanju njenih ciljev, pri čemer upošteva posebno naravo kmetijske dejavnosti ter strukturne in naravne razlike med posameznimi kmetijskimi območji. Politika razvoja podeželja prispeva tudi k uresničevanju skupne politike gospodarske in socialne kohezije (po 158. in 160. členu PES). Preambula uredbe kratko povzema razvoj kmetijske strukturne politike, kjer je Skupnost uvedla ukrepe za izboljšanje kmetijske sestave že leta 1972. Potem ko so v dveh desetletjih poskušali kmetijsko strukturno politiko vključiti v širši gospodarski in socialni okvir razvoja podeželja, je reforma skupne kmetijske politike v letu 1992 poudarila okoljsko razsežnost kmetijstva kot največjega uporabnika prostora. Prilagajanje kmetijstva novim stvarnostim in nadaljne spremembe na področju trgov, tržne politike in trgovinske ureditve, povpraševanja in preferenc potrošnikov ter širitve Skupnosti bodo vplivali ne le na kmetijstvo, temveč na celotno gospodarstvo na podeželskih območjih. Zato mora politika razvoja podeželja imeti za cilj ohranjanje in povečevanje konkurenčnosti podeželskih območij ter na teh območjih ohranjanje in ustanavljanje nova delovna mesta. Različne oblike teh podpor so:

4.1.1. Podpore za naložbe v kmetijska gospodarstva

Za cilj imajo prispevati k izboljšanju kmetijskih dohodkov ter življenjskih, delovnih in proizvodnih razmer. Za pridobitev podpore mora kmetijsko gospodarstvo izkazati

gospodarsko sposobnost, izpolnjevati mora minimalne predpisane zahteve glede okolja, higiene in dobrobiti živali, kmet pa mora imeti ustrezno izobrazbo in usposobljenost.

Na območjih s strukturnimi težavami, kjer majhnost kmetij posebej otežuje izpolnjevanje naštetih pogojev, smejo države članice odobriti naložbe v znesku, nižjem od 25.000 EUR, kmetijskim gospodarstvom za prilagoditev predpisanim zahtevam v roku do treh let od sprejema odločitve. Podpora lahko dosega 40 %, na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost 50 %, za mlade kmete pa 5 odstotnih točk več, 45 % oziroma 55 % vrednosti naložbe.

4.1.2. Podpora mladim prevzemnikom kmetije

Dodeli se kmetom, mlajšim od 40 let, ki imajo ustrezno izobrazbo in poklicno usposobljenost ter prvič prevzemajo kmetijska gospodarstva. Prevzeto gospodarstvo mora izkazovati gospodarsko sposobnost in izpolnjevati predpisane najmanjše zahteve glede okolja, higiene in dobrobiti živali. Prejemnik podpore mora postati nosilec kmetijskega gospodarstva. Podpora se lahko odobri v višini enkratne premije (do največ 25.000 EUR) ali v obliki nadomestila obresti za najeta posojila, vendar kapitalizirana vrednost te podpore ne sme preseči višine enkratne premije. Pogoje glede poklicne usposobljenosti in izobrazbe, gospodarske sposobnosti kmetije ter najmanjših zahtev za varstvo okolja, higieno in dobrobit živali mora prejemnik izpolniti v treh letih po prevzemu kmetije.

4.1.3. Podpora poklicnemu usposabljanju

Podpora poklicnemu usposabljanju naj bi izboljšala poklicno usposobljenost in znanje kmetov ter drugih oseb v kmetijskih in gozdarskih dejavnostih. Usposabljanje naj bi prispevalo zlasti k pripravi kmetov za kakovostno preusmeritev proizvodnje, k uporabi proizvodnih načinov, ki ohranjajo in izboljšujejo krajino in okolje ter izpolnjujejo higienske zahteve in zahteve za dobrobit živali. Usposabljanje naj prispeva tudi k uspešnemu vodenju gospodarsko sposobnih kmetijskih gospodarstev.

4.1.4. Pomoč za zgodnje upokojevanje

Pomoč za zgodnje upokojevanje naj bi zagotovila dohodek ostarelim kmetom, ki prenehajo kmetovati in vzpodbudila nadomestitev ostarelih kmetov s kmeti, ki so sposobni izboljšati, če je treba, gospodarsko sestavo kmetijskih gospodarstev.

Upravičenec do pomoči je oseba, ki se je najmanj 10 let pred prenosom kmetije ukvarjala s kmetijsko dejavnostjo, ki je dopolnila najmanj 55 let, ne pa še normalne upokojitvene starosti, če preneha s komercialnim kmetovanjem, lahko pa nadaljuje z netržno pridelavo. Za netržno pridelavo, ki jo nadaljuje prenositelj po zgodnji upokojitvi, ni mogoče uveljaviti podpor skupne kmetijske politike.

Pomoč za predčasno upokožitev je omejena (na največ 150.000 EUR za oddajalca kmetije) in lahko traja najdlje 15 let za izročitelja in največ 10 let za kmetijskega delavca, ne sme pa se zagotoviti kmetu preko 75. leta starosti, kmetijskemu delavcu pa preko starosti, ob kateri je možna redna upokožitev.

4.1.5. Podpore za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost in za območja z okoljskimi omejitvami:

Ta podpora naj bi zagotovila trajno obdelavo kmetijskih zemljišč in gospodarsko sposobnost podeželske skupnosti, ohranitev krajine ter ohranitev in pospeševanje tistih načinov proizvodnje, ki posebej upoštevajo zahteve v zvezi z varstvom okolja. Podpora naj bi zagotovila spoštovanje okoljevarstvenih zahtev in ohranila kmetijsko dejavnost na območjih z okoljskimi omejitvami. Na teh območjih se odobravajo plačila za izravnavo stroškov in za nadomestilo izgubljenega dohodka, če okoljske omejitve temeljijo na pravilih Skupnosti. Kolikor je plačilo potrebno za razreševanje posebnih problemov, ki nastajajo v zvezi s tem. Uredba določa tudi najvišje zneske plačil.

Kmetje na območjih z omejenimi naravnimi dejavniki so lahko upravičeni do izravnalnih plačil (compensatory allowances). Izravnalna plačila se dodeljujejo v obliki plačila na hektar upravičencu, ki opravlja kmetijsko dejavnost na določeni najmanjši površini zemljišč ter se zaveže kmetovati najmanj pet let od prejema prvega izravnalnega plačila ter uporablja običaje dobre prakse, ki so združljive s potrebo po ohranitvi okolja in krajine, zlasti pa s trajnostnim kmetovanjem. Do izravnalnega plačila ni upravičen kmet, ki krši prepovedi v zvezi z uporabo nedovoljenih snovi oziroma nedovoljeno uporabo snovi po Direktivah 96/22 in 96/23.

Izravnalna plačila so lahko zagotovljena do ravni, ki zadostuje za učinkovito izravnavo obstoječih omejitev in ne pomeni pretiranega nadomestila. V posameznem primeru se višina izravnalnega plačila določi med predpisanima najnižjim in najvišjim zneskom upoštevaje položaj in razvojne cilje območja, težavnost naravnih razmer, posebnih okoljskih problemov, vrsto proizvodnje in gospodarsko sestavo kmetijskega gospodarstva (Avsec, 2003, str. 89).

V Tabeli 2 med prilogami prikazujem izravnalna plačila na različnih območjih, ki so bolj ali manj primerna za kmetijsko dejavnost za leto 2004 in 2005.

4.1.6. Kmetijski okoljski ukrepi

Kmetijske proizvodne načine, ki varujejo okolje in ohranjajo krajino, imenujejo kmetijski okoljski ukrepi (agri-environment). Podpora naj bi prispevala k uresničevanju ciljev Skupnosti na področju kmetijstva in okolja in mora pospeševati:

- pridelovalne načine, ki so skladni z varstvom in izboljševanjem okolja, krajine in njenih značilnosti, naravnih virov, tal in genetske raznovrstnosti,
- okolju prijazno ekstenzifikacijo kmetovanja in neintenzivno pašno živinorejo,

- ohranjanje kmetijskega okolja, ki ima visoko naravno vrednost in je ogroženo,
- ohranjanje krajine in zgodovinskih značilnosti kmetijskih površin,
- uporabo okoljskega načrtovanja v kmetijstvu.

Do podpore so upravičeni kmetje, ki sprejmejo t.i. kmetijske okoljske zaveze (agri-environmental commitments) za najmanj pet let, praviloma pa ne za dlje kot 10 let. Vsebina teh zavez mora presegati raven uporabe običajne dobre kmetijske prakse in raven storitev, določenih z ukrepi tržne podpore in predpisi o izravnalnih plačilih. Pri določitvi višine podpore se upošteva izpadli dohodek, dodatne stroške iz sprejetih zavez in dodatne dejavnike, da se zagotovi spodbujanje načinov predelave, ki varujejo okolje in ohranjajo krajino.

4.1.7. Podpora za boljšo predelavo in prodajo kmetijskih proizvodov

Ta podpora bo olajšala izboljševanje in racionalizacijo predelave in prodaje kmetijskih proizvodov ter tako prispevala k večji konkurenčnosti in večji dodani vrednosti tako, da usmerja pridelavo skladno s predvidljivimi gibanji na trgu, odpira nove prodajne možnosti, izboljšuje ali racionalizira tržne poti in predelavo, izboljšuje predstavitev in pripravo proizvodov, izboljšuje rabo ali omogoča odstranjevanje stranskih proizvodov ali odpadkov, uvaja nove tehnologije, vzpodbuja inovativne naložbe, omogoča izboljšavo in spremljanje kakovosti, vzpodbuja k izboljševanju in spremljanju zdravstvenih razmer in spodbuja k varstvu okolja. Podpora se lahko odobri samo za podjetja, ki izkazujejo gospodarsko sposobnost in izpolnjujejo minimalne predpisane zahteve glede okolja, higiene in dobrega počutja živali.

Podpora mora prispevati tudi k izboljšanju položaja temeljne kmetijske proizvodnje in proizvajalcem zagotoviti pravičen delež pri nastalih gospodarskih koristih. Podpora lahko znaša do 50 % vrednosti naložbe na območjih, ki jih zajema cilj 1, in do 40 % vrednosti naložbe na drugih območjih.

4.1.8. Podpore za gozdarstvo

Podpore za gozdarstvo naj bi prispevale k ohranjanju in razvoju gospodarskih, ekoloških in socialnih funkcij gozdov na podeželju, zlasti pa za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, ohranitev in izboljšanje gozdnih virov in razširitev gozdnih površin. Ukrepi za katere se lahko zagotovi podpora, so:

- pogozditev zemljišč, prilagojena krajevnim razmeram in okoljsko sprejemljiva,
- naložbe v gozdove, ki izboljšujejo njihovo gospodarsko, socialno in ekološko vrednost,
- naložbe v izboljšavo in racionalizacijo spravila, predelave in prodaje gozdnih proizvodov. Naložbe, povezane z uporabo lesa kot surovine morajo biti pri tem omejene na delovne operacije pred industrijsko predelavo,

- vzpostavitev združenj lastnikov gozdov, ki pomagajo članom izboljšati gozdove in trajno gospodariti z gozdovi,
- obnova gozdnega proizvodnega potenciala po naravnih nesrečah in požarih in uvedba primernih preprečevalnih ukrepov.

Podpora se lahko zagotovi samo za gozdove in površine zasebnih lastnikov ali njihovih združenj, lokalnih skupnosti in njihovih združenj, razen ko gre za ukrep iz zadnje alineje, kjer se ta omejitve ne uporablja.

Podpora za pogozdovanje obsega nadomestilo pogozditvenih stroškov in letno premijo na pogozdeni hektar površine za kritje stroškov vzdrževanja v času petih let ali letno premijo za izravnavo izgubljenega dohodka zaradi pogozditve, ki traja največ 20 let, če je upravičenec kmet ali združenje kmetov, ki so obdelovali zemljišče pred pogozditvijo, ali katera koli oseba zasebnega prava. Do podpore niso upravičeni kmetje, zajeti z zgodnjo upokojitvijo, niti osebe, ki sadijo novoletna drevesa.

4.1.9. Podpora prilagajanju in razvoju podeželskih območij

Ta podpora je namenjena ukrepom, ki zadevajo kmetovanje in preusmerjanje kakor tudi dejavnosti na podeželju. To so na primer: melioracije in zložbe kmetijskih zemljišč, vzpostavljanje služb za pomoč pri delu in upravljanju kmetij, prodaja kakovostnih kmetijskih proizvodov, obnova in razvoj vasi ter varstvo in ohranjanje podeželske dediščine, raznovrstnost kmetijskih in z njimi povezanih dejavnosti zaradi zagotovitve različnih dejavnosti ali dopolnilnih virov dohodka, upravljanje kmetijskih vodnih virov, razvoj in izboljšava infrastrukture, povezane s kmetijskim razvojem, varstvo okolja v povezavi s kmetijstvom, gozdarstvom in ohranitvijo krajine ter boljšim počutjem živali, obnova kmetijskih pridelovalnih zmogljivosti po naravnih nesrečah in finančni inženiring (Avsec, 2003, str. 85-91).

4.2. POMOČ ZA PRILAGAJANJE EU STANDARDOM

Ker je prilagajanje EU standardom zahtevno in bo na mnogih kmetijskih gospodarstvih v relativno kratkem času potrebno prilagoditi bodisi tehnologijo bodisi objekte, je bila v triletnem obdobju namenjena v okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006 pomoč za prilagajanje tem standardom. V okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006 lahko kmetijska gospodarstva (KMG) kandidirajo za sredstva za izvajanje ali za investicijo v prilagoditev naslednjim standardom: Sredstva so bila namenjena za leto 2004 (Demšar et al., 2004, str. 5).

- **Nitratna direktiva:**
 - KMG z živinorejsko proizvodnjo 50.310 SIT/GVŽ (Glava velike živine).
 - KMG z rastlinsko proizvodnjo 8.584 SIT/ha.
- **Izvajanje standarda zdravstvenega varstva kmetijskih rastlin:**
 - 43.396 SIT/KMG

- **Standard varnosti in zdravja pri delu:**
 - 231.046 SIT za prvega delavca (katerikoli član KMG)
 - 65.332 SIT za drugega in vsakega naslednjega delavca

V Tabeli 3 med prilogami so navedeni zneski podpor za leto 2004 in 2005 za pridelovanje določenih kmetijskih pridelkov.

5. SPLOŠNA PRAVILA IN POSTOPKI PRI PRIPRAVI PROJEKTNE DOKUMENTACIJE ZA PREJEM SREDSTEV IZ STRUKTURNIH SKLADOV

5.1. RAZPISI EVROPSKE KOMISIJE

Evropska komisija objavlja razpise v dveh oblikah. To so:

- razpisi za izražanje interesa in
- razpisi za zbiranje prijav projektov.

Razpis za izražanje interesa Evropska komisija objavi pri izvajanju večjih programov. Organizacije, ki se prijavijo na takšen razpis, s tem izrazijo svojo pripravljenost za sodelovanje v programu. Razpis za izražanje interesa se navadno objavi 5 do 23 mesecev pred razpisom za zbiranje prijav projektov.

Razpis za zbiranje prijav projektov zadeva ponudbo finančnih sredstev, ki jih ima Evropska komisija na voljo v okviru razpoložljivih proračunskih sredstev namenjenih finančni podpori. Pogostnost razpisov je odvisna od vrste programov. Čeprav se v večini primerov razpisi objavljajo enkrat letno, je takrat, ko je program sestavljen iz več podprogramov ali ko so administrativni postopki bolj zahtevni, lahko objavljenih tudi več razpisov na leto, vendar jih Evropska komisija v večini primerov najavi vnaprej. Če gre za izvajanje večletnih projektov, lahko Evropska komisija objavi tudi samo en razpis v začetku izvajanja programa.

5.2. PRIJAVA PROJEKTA

Vsak program, ki ga sofinancira Evropska komisija ima svoja pravila, ki jih je potrebno dobro poznati in upoštevati pri zasnovi in pripravi prijave projekta. Da se lahko posamezna podjetja in institucije prijavijo na razpise Evropske komisije, je potrebno upoštevati pogoje posameznega razpisa. Na razpisih so opredeljeni:

- organizacije, ki lahko zaprosijo za finančno podporo;
- partnerske organizacije, ki lahko sodelujejo s prijaviteljem;
- projekti, ki se jim lahko dodeli finančna podpora ter
- vrste stroškov, ki se lahko krijejo iz podpore.

5.3. IZPOLNJEVANJE PRIJAVNIH OBRAZCEV

5.3.1. Splošne zahteve

Pred začetkom priprave prijave projekta je potrebno poznati dokumente, ki so sestavni del prijavne dokumentacije. Ti dokumenti so:

- besedilo razpisa;
- priročnik za podeljevanje nepovratnih sredstev EU;
- navodila za prijavitelje, ki vsebujejo pravila izvajanja določenega programa;
- prijavni obrazci, ki se nanašajo na specifični program;
- seznam dokumentacije, ki jo je potrebno priložiti k prijavi in
- letni delovni program v primerih, ko se prioritete programa v posameznih letih spreminjajo.

Administrativni postopki za prijavo projektov na posamezne programe niso popolnoma poenoteni, zato ima vsak program posebna pravila. Splošno pravilo, ki velja za večino programov EU je, da mora biti prijava projekta napisana v tiskani obliki ter sestavljena iz prijavnih obrazcev, specifikacije stroškov in prilog, ki jih zahteva posamezen program.

5.3.2. Posebne zahteve

Poleg splošnih dokumentov razpis v večini primerov zahteva še:

- podatke o identiteti prijavitelja (potrebno je predložiti ime prijavitelja, naslov in sedež organizacije, velikost organizacije, število zaposlenih in druge podatke o prijavitelju);
- podatke o bančnem računu (potrebno je navesti bančni račun, na katerega naj plačilni organ nakaže znesek subvencije, in ime ter naslov banke, pri kateri je račun odprt);
- opis projekta in cilje, ki jih želi prijavitelj s projektom doseči;
- podatke o subvencijah ali posojilih, ki jih je organizacija v preteklih treh letih pridobila od katere od institucij EU; posamezna organizacija lahko v istem letu pridobi subvencije in druge vire iz različnih programov, vendar pa ti ne smejo biti namenjeni za financiranje istega projekta in
- podatke o zahtevkih za financiranje, ki jih je organizacija predložila oziroma jih namerava predložiti v tekočem letu.

Ta del je izjemno pomemben, zlasti za prijavitelje, ki se prvič prijavljajo za subvencije Evropske komisije. V tem delu moramo ocenjevalce prepričati o tem, da projekt zasluži podporo in da je organizacija primerna za izvajanje takšnega projekta. Od podjetij se navadno tudi zahteva, da predložijo lastniško strukturo svojega podjetja in navedejo povezane osebe, zlasti še, če le-te prav tako sodelujejo pri predlaganem projektu (Geld, 2004, str. 28 - 31).

6. ODOBRITEV PROJEKTOV

6.1. OCENJEVANJE PRIJAVLJENIH PROJEKTOV

Pri ocenjevanju in izbiri prijavljenih projektov se preverja administrativna ustreznost vloge, primernost prijaviteljev, partnerjev in projektov in kakovost projektne prijave.

6.1.1. Kriteriji za izbiro projektov

6.1.1.1. Splošni kriteriji

Pri izbiri prispelih prijav se upoštevajo naslednji splošni kriteriji:

- skladnost projekta z razpisano vsebino programa;
- jasna opredelitev obsega potrebnih finančnih virov in delež sofinanciranja EU;
- predvideni rezultati projekta morajo biti v skladu s cilji programa;
- isti projekt ne sme biti financiran dvakrat;
- projekt, ki kandidira na razpisu za finančno podporo, naj ne bi bil primeren za kandidiranje na tržnih razpisih;
- retroaktivnih donacij za že končane projekte ni mogoče pridobiti;
- projekti morajo biti v skladu z politikami EU in države, iz katere je prijavitelj projekta;
- zagotovljeni morajo biti lastni finančni viri in
- projekt mora biti izvedljiv v okviru navedenih stroškov in rokov.

6.1.1.2. Prijavitelji projektov

Za pridobitev finančne podpore EU se lahko s svojimi projekti prijavijo različne organizacije: združenja, podjetja, inštituti, univerze, občine, lokalne skupnosti. Za pravne osebe velja, da morajo biti ustanovljene in registrirane v skladu z veljavno zakonodajo. Samo v izjemnih primerih so do finančne podpore upravičeni tudi posamezniki, ki morajo prevzeti individualno odgovornost za izvedbo projekta, za katerega so pridobili sofinanciranje.

Podjetja se lahko prijavijo na razpise za finančno pomoč EU samo, če njihov cilj ni pridobivanje finančnih koristi, ampak razvoj dejavnosti oziroma produktov, ki potrebujejo pomoč v zgodnji fazi razvoja. Komercialne koristi pa lahko nastopijo po končanem subvencioniranju.

Posredniške agencije same navadno ne morejo sodelovati v razpisih za finančno pomoč EU, lahko pa kot podizvajalci pomagajo drugim prijaviteljem pri pripravi in izvajanju projektov.

Finančna sposobnost prijaviteljev

Prijavitelji morajo zato, da so upravičeni do sofinanciranja EU:

- razpolagati z stabilnimi viri financiranja, ki so zadostni za normalno opravljanje dejavnosti ves čas trajanja projekta;
- predložiti finančne podatke: bilanco stanja, bilanco uspeha, predračunske izkaze in
- pridobiti sofinanciranje in predložiti dokazila o sofinanciranju.

Tehnična sposobnost prijaviteljev

Prijavitelji morajo biti sposobni projekt, za katerega so od Evropske komisije prejeli finančna sredstva, uspešno pripeljati do konca. Koordinator projekta mora imeti ustrezne strokovne kvalifikacije in kompetence v skladu z zahtevami projekta. Lahko so zahtevani življenjepisi tistih oseb, ki igrajo ključno vlogo pri izvedbi projekta.

6.1.1.3. Upravičenost projektov

Ob prvem ocenjevanju prijav projektov se preverja upravičenost projektov, katerih izbira temelji na **minimalnih zahtevah**, ki so predstavljene v operativnem programu in **prioritetnih merilih**, na podlagi katerih se razvrstijo prijavljeni projekti. Projekti morajo izpolnjevati vse minimalne zahteve, drugače se zavrnejo.

Minimalne zahteve za izbiro projektov so naslednje:

- projekt mora biti v skladu s sprejeto evropsko in nacionalno politiko države članice in njenimi razvojnimi načrti ter v skladu s cilji programa;
- projekt mora biti razvojno načrtovan in usmerjen k izboljšanju gospodarske in socialne kohezije;
- projekt mora prikazovati dodano vrednost in mora biti ekonomsko upravičen, kar se dokaže s poslovnim načrtom;
- projekt mora imeti projektne partnerje z zadostnimi zmogljivostmi za njegovo izvajanje, zlasti pa vodilnega partnerja, ki bdi nad tem, da je organizacija projekta zanesljiva in izvajanje projekta sposobno;
- zagotovljeno mora biti lastno sofinanciranje;
- vključen mora biti opis količinsko opredeljenih dosežkov in/ali jasnega in dosegljivega cilja, kar omogoča cenitev in naknadno vrednotenje;
- ustreznost projektne proračuna; kakšno je razmerje stroškov in koristi projekta;
- projekt mora biti izvedljiv v okviru navedenih finančnih sredstev in se končati v predvidenih rokih;
- projekt se ne sme financirati iz drugih programov EU ter
- s projektom se ne sme podvajati že obstoječega dela (pregled obstoječih akcij, študij, podatkovnih baz in/ali omrežij je treba vključiti v prijavo projekta).

Pri razvrstitvi prijavljenih projektov pa se upoštevajo naslednja prioritetna merila:

- kakšen je prispevek projekta k ciljem programa. Pri tem je pomembna stopnja prispevka k razvoju gospodarske in socialne kohezije, sinergija in koplementarnost z drugimi projekti v okviru istega programa, ki se financirajo iz drugih iniciativnih programov in programov strukturnih skladov, prispevek k prioritetam in politikam EU, vključitev regionalne in lokalne ravni v program izvajanja in ustrezno upoštevanje in graditev na preteklih izkušnjah in rezultatih projektov iz istih ali drugih programov;
- partnerstvo in vodenje projekta (oblikovanje projekta). Pri tem se upošteva transnacionalna narava partnerstva (ob posebnem upoštevanju integracij držav nečlanice), kakovost in koherentnost partnerstva (ob posebnem upoštevanju oblikovanja, izvajanja in financiranja projekta), čezsektorska narava ter sposobnost pritegnitve zasebnih in polzasebnih virov in partnerstev;
- rezultati in dosežki: Ali bodo na projektu nastali konkretni, oprijemljivi in vidni rezultati ter učinki, kakšna je zmožnost projekta prispevati k izboljšavam v institucionalnem okolju ter kakšna je zmožnost uporabe inovativnih metod in tehnik ter sposobnost prispevanja k razširjanju informacij o rezultatih projekta.

Najpogostejši vzroki za zavrnitev projekta pa so naslednji:

- neuskkljenost s splošno sprejetimi prioritetnimi usmeritvami in cilji programa;
- prešibka vpetost v širše družbeno okolje;
- partnerstvo le na papirju;
- nejasno formulirani cilji, brez povezave z dejanskimi potrebami koristnikov;
- nejasno opredeljeni predvideni rezultati projekta;
- preslabo opisane dejavnosti in finančne ocene;
- šibka formalna plat prijave; prijava je bila nepopolna ali drugače nepravilna glede na zahtevane administrativne pogoje ali pa je prispela po izteku roka za oddajo;
- neuravnotežen proračun projekta (stroški projekta niso enaki prihodkom);
- vrednost finančnih sredstev za katere se zaproša v vlogi ni skladna s pravili programa;
- pri programih, ki spodbujajo mednarodno sodelovanje, prijavitelj nima partnerja iz držav, ki so navedene v razpisu;
- prijavitelj nima zagotovljenih lastnih sredstev;
- prijavitelj, en ali več partnerjev ne ustrezajo pogojem za udeležbo;
- predlagana izvedba projekta presega dovoljeno trajanje;
- pomembnost in tehnična kvaliteta predlaganega projekta sta bili ocenjeni nižje, kakor so bili ocenjeni izbrani projekti.

Organ upravljanja pisno obvesti vse prijavitelje o svoji odločitvi glede njihove prijave. Njegova odločitev glede zavrnitve predlaganega projekta je dokončna. Pri tem je treba upoštevati formulo Evropske komisije, ki se imenuje N + dve. Od dneva, ko je projekt odobren, pa do dneva, ko je končan in plačilo opravljeno, preteči največ dve leti. Drugače se preostala sredstva, namenjena projektu, odvzamejo (Sankovič, 2003, str. 6).

6.2. SKLENITEV POGODBE O SOFINANCIRANJU

Po koncu postopka ocenjevanja projektov se z izbranimi organizacijami sklene pogodba, ki določa naslednje pravice in obveznosti:

- končni znesek finančne podpore; ta znesek se določi na podlagi finančnega načrta projekta, ki je samo predviden znesek stroškov na projektu. Ta znesek postane končni šele po dokončanju projekta in po predložitvi končnih računov;
- doseganje ciljev projekta; v primeru, da koristnik ne izvaja projekta v skladu z obvezami in določili pogodbe, si naročnik pridržuje pravico, da prekine plačilo in ali razdre pogodbo; naročnikov prispevek se lahko zmanjša in naročnik sme zahtevati celotno ali delno vračilo že izplačanih zneskov v primeru, da koristnik ne izpolnjuje pogodbenih določil;
- dopolnitve pogodbe in spremembe finančnega načrta; vsakršne spremembe pogodbe se morajo izvesti v obliki pisne dopolnitve pogodbe ter
- spremembe znotraj finančnega načrta; postavke v finančnem načrtu pogodbe se lahko spreminjajo glede na prvotne zneske pod naslednjimi pogoji: (a) sprememba ne vpliva na prvotni namen projekta, (b) finančna sprememba se nanaša na prenos sredstev znotraj ene postavke finančnega načrta ali med večimi postavkami finančnega načrta, pri čemer pa vrednost te spremembe ne sme biti večja od 10 odstotkov prvotnega zneska postavke. V teh primerih se koristnik posluži spremembe predračuna in mora o tem nemudoma obvestiti naročnika.

6.3. IZPLAČILA SREDSTEV

Izvajalci projektov oziroma končni prejemniki dobijo izplačana sredstva od plačilnega organa v državi na podlagi faktur oziroma dejanskih izdatkov, ki so nastali na projektu. Običajno se plačila izvajajo v treh obrokih. Prvi obrok se izplača po podpisu pogodbe v višini 30-40 odstotkov celotne vrednosti odobrenih sredstev in navadno sovпада z začetkom izvajanja projekta. Drugi obrok v višini okoli 30 odstotkov celotne donacije se izplača po prejemu in odobritvi vmesnega poročila. Preostali del donacije se izplača po končanem projektu in po predložitvi ter odobritvi končnega poročila o izvajanju projekta.

6.4. IZVAJANJE IN NADZOR PROJEKTA

Končni prejemnik je odgovoren za realizacijo projekta v skladu s pogodbo, zakoni in projektno prijavo. Dolžan je koordinirati projektne partnerje, spremljati in poročati o napredku projekta ter hraniti projektno, finančno in vsebinsko dokumentacijo.

6.4.1. Obveznost poročanja

Evropska komisija kot dajalec velike količine nepovratnih sredstev želi pregled nad tem kako so njena sredstva porabljena. V kontekstu strukturnih skladov je zato organ upravljanja ali pa posredniški organ odgovoren za zbiranje informacij o projektih in na ta način spremlja in

ocenjuje program kot celoto in ugotavlja napredek pri izvajanju posameznega programa. Izvajalec projekta mora zato organu upravljanja poročati, ali projekt vsebinsko dosega zastavljene cilje, ali poteka v skladu s predvidenim terminskim načrtom in ali je poraba sredstev v skladu s planirano.

Za to, da priprava poročil o izvajanju projekta poteka nemoteno, je pomembno:

- skrbno vodenje vseh stroškov projekta po predpisanih kategorijah pri vseh partnerjih vključno z arhiviranjem vse potrebne dokumentacije;
- upoštevanje pravil, ki določajo, kateri stroški so dovoljeni in kateri ne;
- upoštevanje rokov za pripravo poročil in
- učinkovito vodenje projekta.

Organu upravljanja je potrebno predložiti periodično poročilo, ki vsebuje informacije o napredku dela, o porabljenih virih, odmikih od plana dela in o rezultatih, dodatna poročila in končno poročilo, ki mora pokrivati vse dele, cilje, rezultate in zaključke, vključno s povzetkom zaključkov.

O projektih je potrebno poročati ker gre za:

- pogodbeno obveznost, ki je povezana s plačili (vmesno in končno poročilo);
- upravljalški pripomoček za samoocenjevanje projekta;
- pripomoček za nadzor in ocenjevanje organa upravljanja ali posredniškega telesa, da oceni napredek in pravočasno odkrije probleme in
- komunikacijski pripomoček med nadzornim odborom in Evropsko komisijo, ki s pomočjo združenega poročila, katerega sestavni del so tudi poročila o projektih, ugotavljata, kakšen je učinek programov.

V pogodbi o sofinanciranju projekta so določeni tudi časovni roki, v katerih je potrebno dostaviti poročila. Od pravočasne dostave kakor tudi od njihove odobritve pa je odvisno tudi plačilo nadaljnjega obroka pomoči.

Seznanjanje javnosti:

O prejeti pomoči oziroma donaciji EU mora koristnik obveščati javnost v vseh svojih projektnih poročilih, ob izidu publikacij, ki so nastale kot rezultat projekta, ter ob dogodkih ali razstavah, ki so povezane z aktivnostmi projekta.

6.4.2. Nadzor projekta

Cilj nadzora projekta je zagotoviti namensko porabo dodeljenih sredstev in zagotoviti sledljivost vsakega potrošenega evra. Finančni nadzor ima dva nivoja. Na prvem organ upravljanja preverja, ali so v prejetih poročilih navedene specifikacije stroškov točne in sestavljene na podlagi računovodskih in pripadajočih sistemov, ali se dodeljena sredstva učinkovito in pravilno uporabljajo in skuša preprečiti, odkriti in odpraviti nepravilnosti pri izvajanju projekta ter preveri finančno in vsebinsko dokumentacijo projekta. Na drugem

nivoju pa nadzorni odbor nadzira uspešnost sistema celotne izvedbe programa, pri čemer poteka kontrola projektov na terenu na vzorcu, ki zajema vsaj 5 odstotkov vrednosti programa. Nadzor lahko izvedeta še Evropska komisija in računsko sodišče tudi po zaključku projekta oziroma programa (Geld, 2004, str. 38, 39).

6. 5. NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE PRI PRIJAVAH

6.5.1. Nekakovostno pripravljene projekti

Tu gre predvsem za nerazumevanje osnov pridobivanja denarja iz strukturnih skladov. Zato je nujno, da si udeleženci v projektu odgovorijo na že prej omenjeno vprašanje: Ali greste v projekt tudi brez tega denarja? Izkušnje nas učijo, da so podjetja, ki verjamejo v projekt in se ga lotijo tudi brez sredstev iz strukturnih skladov, zrela za razpis. Tista, ki pa k razpisu pristopajo le zaradi denarja, so obsojena na neuspeh. Projekti morajo imeti jasne in merljive cilje, časovni načrt ter seveda finančne vire za njihovo uresničitev, kar pa lahko zagotovijo le resni projekti. Ne čakajte na razpis, da bi prijavi projekt. Če je projekt pravi, ga delate zaradi projekta samega, ne pa zaradi evropskega denarja.

6.5.2. Pomanjkljiva obvezna dokumentacija

Pri pripravi projektov lahko pogostokrat določene zadeve spregledamo. Pri dokumentaciji pa praksa na razpisu za turizem kaže, da sta lahko kritična zlasti dva dokumenta, ki ne smeta biti pomanjkljiva:

- **Veljavno gradbeno dovoljenje.** Ta dokument kaže na resnost projekta. Roki za pridobitev tega dokumenta pa se lahko zelo razlikujejo. Nekje ga dobite sorazmerno hitro, drugje pa je treba čakati mesece, kot da se lokalne skupnosti ne bi zavedale pomena projekta za regijo. Pri tem velja še opozoriti, da investicija potrebuje gradbeno dovoljenje, ne sme pa se pred oddajo prijave začeti z njeno izvedbo. Če so gradbeni stoji že začeli delati, prijava ne more uspeti. Zaradi tega so nekateri projekti izpadli iz kroga potencialnih prijaviteljev, kar je povzročilo kar nekaj slabe volje, vendar so razpisni pogoji takšni in jih je treba sprejeti.
- **Investicijski program.** Pogosto so investicijski programi pomanjkljivi ter vsebinsko neuskklajeni, kar je še ena od pojavnih oblik pretirane usmerjenosti v prijavo na škodo kakovosti projekta. Treba se je zavedati, da je investicijski program ključni dokument za pripravo kakovostnega projekta.

6.5.3. Obvladovanje projektnega vodenja

Vodenje je pogost problem že v posameznih podjetjih, kaj šele v projektu, v katerem sodeluje več partnerjev, ki mora biti sistematično voden, da bi se dosegli zastavljeni cilji. Oseba, ki vodi projekt, mora vzbujati zaupanje pri vseh partnerjih. V takih projektih je ključnega pomena premagovanje osebnih interesov v korist iskanja podobnih interesov in partnerskega sodelovanja. Glavno vodilo vseh evropskih razpisov je, da spodbujajo združevanje več

manjših partnerjev, da krepijo sodelovanje. Zato raje podpirajo velike in celostne multioorganizacijske projekte, ki bi z multiplikativnimi učinki spodbudili razvoj manjših podjetniških idej. Vendar zaradi številčnosti partnerjev pogosto nastanejo težave pri organizaciji. Osredotočenje na izpolnjevanje obrazcev in iskanje obrazcev do roka oddaje prijav pogosto zasenči organizacijo in izvajanje projektov, zato so se mnogi morali sprijazniti z dejstvom, da ne bodo uspeli pripraviti prijav do rokov oddaje (Ilič, 2005).

7. ČRPAJNE SREDSTEV EPD IN KOHEZIJSKEGA SKLADA V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2004-2006

7.1. SPLOŠNA DEJSTVA

Republika Slovenija je izpolnila vse formalnopravne zahteve, da si je zagotovila pravice na področju strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, danih s Pogodbo o pristopu. Decembra 2003 je pridobila politično soglasje k Enotnemu programskemu dokumentu (EPD) za obdobje 2004-2006 in k Referenčnemu okviru za Kohezijski sklad za obdobje 2004-2006. Junija 2004 je Evropska komisija izdala tudi Odločbo o potrditvi EPD. Na tej podlagi je Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) v vlogi organa upravljanja (OU) za EPD in za Kohezijski sklad postavila celoten sistem izvajanja, upravljanja ter finančnega poslovanja in nadzora na način, da je Evropska komisija sprostila sredstva v višini načrtovanega avansa za leto 2004 in jih nakazala na poseben račun pri Banki Slovenije.

Do zaključka leta 2004 je bilo izbranih projektov v višini preko 30% celotnih razpoložljivih sredstev v okviru Enotnega programskega dokumenta in skladno z zastavljenim planom pridobljene štiri odločbe Komisije za nove kohezijske projekte.

7.2. PROBLEMI PRI ČRPAJNU SREDSTEV EPD

7.2.1. Priprava projektov

Za uspešno nadaljnje črpanje na področju Kohezijskega sklada je bilo ključnega pomena, da sta v letu 2005, posredniški telesi, Ministrstvo za okolje in prostor ter Ministrstvo za promet pripravila predloge novih projektov za preostalo obdobje 2005 in 2006, prej kot sta to načrtovali.

Za realizacijo preostalih nalog na področju izvajanja Enotnega programskega dokumenta so morala posredniška telesa, kot resorna ministrstva odgovorna za posamezno politiko, čim prej posredovati v potrditev organu upravljanja predloge nadaljnjega postopka izbora projektov in programov za preostala še prosta sredstva. Da pa bi lahko organ upravljanja pri presoji novih predlogov izbora odločal na podlagi celovitega vpogleda v stanje izvajanja in doseganja zastavljenih ciljev je nujno, da so vse vključene institucije v izvajanje preko

posredniških teles *redno* (v predpisanih rokih) in celovito poročale o finančni in fizični realizaciji, ugotovljenih in odpravljenih nepravilnostih ter *sproti* o vseh nenačrtovanih dogodkih, ki so lahko imeli in imajo vpliv na realizacijo plana (odstopi od pogodb, pritožbe na razpise, razveljavitev razpisov, itd) (Poročilo vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v obdobju 2005 – 2006, 2005, str. 6, 7).

7.2.2. Teritorialna členitev Slovenije

V času predpristopnih pogajanj je bilo veliko razprav o razdelitvi Slovenije na eno, dve, ali tri regije na ravni NUTS 2 (SKTE 2 – standardna klasifikacija teritorialnih enot, dve enoti: Ljubljanska urbana regija in Preostala Slovenija). Tu so bile mišljene zgolj statistične regije, katerih namen je pridobivanje sredstev iz strukturnih skladov Evropske unije in ne uvajanje pokrajin, kot vmesne stopnje lokalne samouprave (upravna členitev).

Slovenija ima v Evropski skupnosti trenutno status ene same regije. Po podatkih Evrostata je Slovenija v letu 2003 že presegla mejo 75 % povprečnega bruto domačega proizvoda na prebivalca Evropske unije (BDP/preb.), ki manj razvitim evropskim območjem, še omogoča črpanje sredstev iz prednostnega cilja 1 strukturnih skladov. To pomeni, da bo v naši naslednji finančni perspektivi (2007-2013) Slovenija deležna evropskih sredstev iz cilja 1 samo, če bi naši vladi v dialogu z Brusljem uspelo doseči dogovor o regionalni razdelitvi države.

Razdelitev Slovenije na regije za potrebe črpanja sredstev strukturnih skladov bi moral biti eden prioriteten cilj Slovene vlade, saj bomo v nasprotnem primeru ostali brez pomembnega dela finančnih sredstev, ki jih za regionalni razvoj namenja Evropska unija (Podpeskar, 2004, str. 40).

Predlog vlade je, da bi se Slovenija razdelila na dve regiji. Vzhodna in zahodna Slovenija na ravni NUTS 2. S predlagano rešitvijo bo Slovenija nastopila na pogajanjih z Evropsko komisijo in od rešitve na pogajanjih bo odvisen obseg sredstev, ki jih bo Slovenija dobila v prihodnji finančni perspektivi iz Kohezijskega sklada (Odločitev je padla, 2005, str. 1).

7.2.3. Pomankanje kadrov

Urad RS za nadzor proračuna in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ne razpolagata z zadostnim številom kadrov za izvajanje predpisanih nalog, kar predstavlja resno tveganje za uspešno implementacijo. Dodatna analiza kaže, da je funkcija izvajanja kontrol namenskosti in upravičenosti izdatkov sofinanciranih iz EU proračuna (kontrolne po 4. členu Uredbe Komisije št. 438/01) pri vseh nosilcih proračunskih postavk kadrovsko podhranjena, kar posledično predstavlja ozko grlo pri pripravi zahtevkov za povračilo s strani ministrstev in predstavlja tveganje za počasno izstavljanje zahtevkov za plačilo Evropski komisiji. Ugotovljena so bila sledeča dejstva (Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 – 2006, 2005, str. 7):

- ministrstva so v letu 2004 realizirala le 26,85 novih zaposlitev od skupno 41 namensko odobrenih zaposlitev za leto 2004 – 2005;
- skoraj vsem institucijam se je v letu 2004 povečal obseg zaposlenih. Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Ministrstvo za okolje in prostor so tako glede na realizirane nove zaposlitve v letu 2004 že presegle odobreno število namenskih zaposlitev v SKN⁶;
- nekaterim institucijam se je zmanjšal obseg zaposlenih. Tako so se Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve in Uradu RS za nadzor proračuna zaposlitve v letu 2004 zmanjšale. Ugotavljamo, da v omenjenih dveh institucijah, število zaposlenih, tudi po zaključku leta 2005 ni doseglo števila namensko odobrenih novih zaposlitev v SKN, kar ima lahko negativne posledice na realizacijo predvidenih nalog in s tem uspešno črpanje sredstev.

7.2.4. Potrebne strukturne spremembe proračuna

Na proračunskem področju je imel vstop v EU v obdobju 2004 do 2006 za posledico neposredne obveznosti do proračuna EU v predvidenem znesku 201 mlrd. SIT, hkrati pa ji je bilo omogočeno črpanje sredstev v skupnem obsegu 343 mlrd. SIT. Svoje obveznosti do proračuna EU je morala začeti izvajati takoj po vstopu in jih mora poravnati do leta 2006. Sredstva, ki jih bo iz proračuna EU črpala, pa bo lahko koristila še vsaj dve leti po koncu prve finančne perspektive, torej do leta 2008. Izkušnje kažejo, da bo zaradi načina črpanja sredstev EU prišlo do časovnega zamika med odobrenimi pravicami porabe in dejanskim črpanjem po letih. Tudi zapleteni administrativni postopki vplivajo na to, da koriščenje sredstev iz proračuna EU narašča postopno. Zato je gotovo, da do leta 2006 ne bomo porabili vseh dodeljenih sredstev in bo do realizacije pravic črpanja prišlo šele do leta 2008. V primeru, da bi Slovenija dejansko porabila vsa dodeljena sredstva do leta 2006, bi v vseh letih ustvarila proračunski presežek nekaj pod 50 mlrd. letno. Ker se bo dejansko obdobje črpanja podaljšalo vsaj do leta 2008, pa se bo temu primerno letni presežek zmanjšal in bo v povprečju znašal nekaj nad 20 mlrd. letno.

V prvi finančni perspektivi so bila Sloveniji poleg namenskih sredstev zagotovljena tudi pavšalna povračila, ki jih v prihodnje ne bo več. Prav v strukturi sredstev iz evropskega proračuna in v pravilih, po katerih se ta sredstva lahko porabijo (načelo striktnosti, dodatnosti in načelo sofinanciranja iz domačih virov) ter dejstvu, da imamo okoli 1% strukturnega proračunskega primankljaja, tiči glavni razlog za prestrukturiranje proračuna. Ta nuja se stopnjuje in bo zlasti v začetku naslednje finančne perspektive, ko bo Slovenija razpolagala samo z namenskimi sredstvi iz proračuna EU, predstavljala zelo resen problem.

Črpanje sredstev proračuna EU pomeni izvajanje skupnih evropskih politik, kar z vidika domačega proračuna pomeni uvajanje novih programov, projektov in aktivnosti. Ob ohranjanju zmerne proračunskega primankljaja pod mastrichtskim kriterijem to pomeni krčenje sredstev za programe, ki bodo ostali v izključni nacionalni pristojnosti.

6. Skupni kadrovski načrt.

Ker velja, da so naši proračunski odhodki v veliki meri neprilagodljivi, saj je preko 80% skupnih odhodkov določenih neposredno z zakoni, je naloga krčenja in ukinjanja dosedanjih programov toliko težja. Če temu dodamo še ciklična nihanja, povezana s poslabšanjem gospodarskih razmer, ki povečujejo fiskalna tveganja, bodo pritiski na zniževanje proračunskih odhodkov v prihodnje izjemno veliki (Kamnar, Sušnik, 2004, str. 47, 48).

7.3. IZVAJANJE POLITIKE STRUKTURNIH SKLADOV IN KOHEZIJSKE POLITIKE

Za izvajanje kohezijske politike v letu 2004 so bila merila za izbor posameznih projektov in programov sofinanciranih s strani strukturnih skladov potrjena na Nadzornem odboru EPD in na tej osnovi so bili aprila 2004 objavljeni prvi razpisi za izbor posameznih projektov in programov na področju Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in Evropskega socialnega sklada (ESS) in v mesecu juliju še za Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad –usmerjevalni oddelek (EKUJS) in v okviru Finančnega instrumenta za usmerjanja ribištva (FIUR).

Do zaključka leta 2004 je bilo tako izbranih projektov v višini preko 30% celotnih razpoložljivih sredstev v okviru Enotnega programskega dokumenta (57 milijard SIT iz proračuna EU za obdobje 2004-2006). S pomočjo evropskih strukturnih skladov tako trenutno poteka gradnja inovativne infrastrukture v 18 centrih odličnosti, izvaja se 16 velikih investicijskih projektov na področju turizma, gradi 8 poslovnih con, obnavlja 3 gradove nacionalnega pomena, posodablja letališče v Mariboru, poteka gradnja treh objektov športno turistične infrastrukture. V letu 2004 je bilo podeljenih preko 60 ugodnih investicijskih kreditov, preko 750 podjetij je bilo vključenih v sistem vavčerskega izobraževanja, preko 6.400 brezposelnih oseb vključenih v programe usposabljanja in izpopolnjevanja, okoli 400 invalidov in težje zaposljivih oseb vključenih v programe vključevanja v delovno in širše socialno okolje. Skoraj 10.000 zaposlenih je bilo vključenih v programe usposabljanja in zaposlovanja od tega ena tretjina v sektorjih prestrukturiranja in dve tretjini v sektorjih s hitro stopnjo rasti, 1100 pa se jih je samozaposlilo. Izvaja se preko 17 projektov na področju posodobitve in razvoja izobraževalnih programov tako v srednjih šolah kot tudi na visokih šolah in na področju visokošolskih programov. V okviru izobraževanja izobraževalcev je bilo oblikovanih preko 10 partnerstev med fakultetami in šolami, kot tudi med izobraževanjem in delom. Spodbude pa so bile namenjene tudi neposrednim vključitvam v izobraževanje.

Na področju kmetijstva in ribištva se izvaja 10 projektov s področja izboljšanja predelave in trženja kmetijskih proizvodov, na 68 kmetijah potekajo investicije, izvaja se 32 projektov dopolnilne dejavnosti na kmetijah, preko 1700 malih investicij v gozdove, 7 projektov za izboljšanje trženja kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov, 6 naložb v plovila in 6 v ribogojstvo. Sredstva EPD so bila v letu 2004 nad 60% usmerjena v regije, ki razvojno najbolj zaostajajo.

Za aktivnosti projektov in programov v okviru Enotnega programskega dokumenta je bilo v letu 2004 izdanih za približno 17 mrd SIT sklepov programskih svetov, ki predstavljajo osnovo za sklepanje pogodb s končnimi upravičenci/prejemniki. Do konca februarja 2005 je bilo pogodbeno prevzetih obveznosti v proračunu RS v višini 8,7 mrd SIT, kar predstavlja nekaj več kot 15% od vseh razpoložljivih sredstev. Za že izvedene aktivnosti je plačanih iz proračuna RS v letu 2004 približno 4 mrd sit, kar predstavlja 7 % od vseh razpoložljivih sredstev, kar ustreza višini prejetega avansa v letu 2004 s strani EU proračuna. Do konca februarja 2005 Ministrstvo za finance – Plačilni organ še ni certificiralo nobenega izstavljenega zahtevka za povračilo s strani resornih ministrstev in zato tudi še ni posredovalo nobenega zahtevka za plačilo na Evropsko komisijo. Posledično formalnega črpanja sredstev (povračilo iz proračuna EU v proračun RS) v letu 2004 ni bilo.

Projekti sofinancirani s predpristopnim instrumentom ISPA so z dnem vstopa RS v EU postali projekti Kohezijskega sklada in s tem za njihovo izvajanje od 1.5.2004 dalje veljajo pravila, ki veljajo za Kohezijski sklad. Kot nasledstvo ISPA programa se trenutno izvaja deset projektov s področja okolja in štiri s področja prometa – vsi s področja železnic. V letu 2004 je RS skladno z zastavljenim planom uspela pridobiti odločbe Komisije za štiri nove kohezijske projekte (zbiranje in čiščenje odpadnih voda v priobalnem porečju, regionalni center za ravnanje z odpadki Celje, modernizacija železniške proge Pragersko – Ormož in dograditev odseka avtoceste X. koridorja Smlednik-Krška vas) in s tem prevzeti pravice za vsa planirana sredstva za leto 2004 (Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 – 2006, 2005, str. 8, 9).

V Tabeli 3 na tej strani in Sliki 1 ter Tabeli 4 med prilogami, je predstavljeno finančno stanje po strukturnih skladih (v okviru EPD), po ključnih fazah implementacije, ter neporabljene pravice porabe sredstev strukturne politike po posameznih nosilcih proračunskih postavk.

Tabela 3: Stanje izvajanja sredstev EPD

(v mrd SIT)

SKLAD	CA 2004 – 2006	Potrjeno na programskih svetih	Zneski predobremenitev FEP in FOP	Plačila iz proračuna v 2004	Cerificirani zneski s MF-PO	%FEP od vseh pravic porabe (3/1)	Še nepotrjene sredstva od OU
ESRR	32.9	12	4.3	1.8	-	13.13	11.2
ESS	18.2	3.6	2.3	1.7	-	12.6	13.7
EKUJS	5.7	1.1	0.12	0.5	-	2.0	0
FIUR	0.4	0.03	-	-	-	-	0
SKUPAJ	57.2	16.7	6.73	4	-	11.7	25

Vir: Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 - 2006, 2005, str. 9.

7.4. DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA IZVAJANJE POLITIKE STRUKTURNIH SKLADOV

Kateri elementi bodo poleg proračunskih omejitev vplivali na kakovostno in pravočasno porabo razpoložljivih sredstev za strukturne namene?

- Na projektni ravni se situacija na prvi pogled zdi relativno enostavna. Glede na ugotovljene precejšnje investicijske potrebe gospodarstva in tudi dejansko visoke napovedi rasti investicij (5.9 % napoved povprečne rasti investicij v letih 2004 in 2005) lahko sklepamo, da na strani povpraševanja vsaj v načelu do večjih težav ne bi smelo prihajati.
- Še največ morebitnih težav lahko povzroči sposobnost lastnega sofinanciranja (še posebej za občine) in za nekatere segmente morda tudi likvidnostnega financiranja pred povračilom državnih sredstev. V tem primeru je možna pridobitev posojila pri Javnem skladu RS za regionalni razvoj, ki je v ta namen vzel namenski kredit pri Evropski investicijski banki.
- Navkljub predvidenemu velikemu povpraševanju pa s tem še niso odpravljene vse potencialne motnje pri črpanju na projektni ravni. Pridobivanje spodbud bo namreč povezano z natančnimi pogoji in pravili (nekaterimi na prvi pogled morda tudi precej nepomembnimi) in to ne samo v fazi prijave, ampak tudi izvedbe in nadzora. To bo zahtevalo visoko stopnjo natančnosti prijaviteljev, investitorjev in izvajalcev. Pri tem bodo seveda ključnega pomena dovolj jasna navodila dodeljevalca spodbud ter razpoložljivost ustrezne informacijske in tehnične podpore.
- Posebne težave morda lahko pričakujemo pri vrednotenju uspešnosti posameznega projekta, saj bo treba tudi na tej ravni določati kvantificirane kazalnike, na podlagi katerih se bo naknadno ugotavljala stopnja uspešnosti doseganja zastavljenih ciljev.
- Druga skupina tveganj se pojavlja na nacionalni ravni, torej pri tistih, ki bodo dodeljevali spodbude. Med njimi velja morda najprej izpostaviti podrobnosti vsebin, namenov, pogojev in kriterijev za katere in po katerih se bodo spodbude dodeljevale. Programski dokumenti načeloma puščajo zelo veliko manevrskega prostora, tako da je ključno, da so razpisi oblikovani skladno z zastavljenimi cilji in povpraševanjem na terenu. Naslednja ključna faza je seveda že omenjeno kakovostno in pravočasno posredovanje informacij o vsebini, načinih in postopkih financiranja in izvajanja projektov, ki jih bo sofinancirala EU, čemur naj bi bil namenjen tudi del sredstev za tehnično pomoč.
- Prestrukturiranje proračuna je za črpanje sredstev kohezijske politike EU po letu 2006 ključnega pomena, pri čemer je potrebno upoštevati, da bo hkrati potrebno izpolnjevati načelo dodatnosti. Glede na bistveno povečan obseg aktivnosti in s tem povezanih stroškov za črpanje sredstev kohezijske politike, bi bilo potrebno v primeru

nepripravljenosti ali nezmožnosti za prestrukturiranje proračuna temu primerno prilagoditi pogajalsko strategijo ter obseg pripravljajalnih aktivnosti.

- Kot zadnjega med najvidnejšimi dejavniki, ki bodo vplivali na uspešnost črpanja na državni ravni, bi izpostavil procesno sposobnost državne administracije.

Glede na veliko število dejavnikov in akterjev, ki vplivajo na uspešnost črpanja sredstev, je težko podati splošno sodbo o najbolj verjetnem razpletu. Vendar je že sedaj jasno, da težave bodo, kot so bile v vseh drugih državah, in da bo dinamika črpanja odvisna tudi od sposobnosti sprotnega in hitrega reševanja nastalih težav, torej fleksibilnosti in tudi potrpežljivosti sistema pri sicer popolnoma rigidnih pravilih igre (Wostner, 2004, str. 106).

7.5. NOVA FINANČNA PERSPEKTIVA

Dosedanja pogajanja o novi finančni perspektivi, če bo do nje prišlo, kažejo, da se Sloveniji obeta pomembno povečanje razpoložljivih sredstev iz naslova kohezijske politike. Gre za povečanje iz povprečno 0,57% BDP v obdobju 2004-2006, na 1,84% BDP v obdobju 2007-2013 (po predlogu Evropske komisije), torej za več kot trikratno povečanje sredstev, kar ima pomembne posledice tako za potreben obseg administrativne podpore, kakor tudi potrebnega obsega pripravljenih projektov na državni in regionalni ter lokalni ravni.

Navedeno povečanje sredstev je povezano s precejšnjim tveganjem o zaključku pogajanj, vendar pa je pri tem potrebno upoštevati naslednje:

1. Slovenska pričakovanja so utemeljena, zato Slovenija ne bi smela biti zadržana pri uveljavljanju svojih zahtev o zaključku pogajanj; odločitev o novi finančni perspektivi pa se bo sprejela s soglasjem. Pogajalski rezultat torej ne bi smel bistveno odstopati od trenutno ocenjenega obsega sredstev, ki je uporabljen kot predpostavka za pripravo projektov.
2. Ne glede na obseg s pogajanjem doseženih sredstev je na podlagi dosedanjih izkušenj potrebno upoštevati, da usposabljanje kadrov in priprava projektov zahtevata veliko časa. Slovenija si zato ne more privoščiti odlaganja pripravljajalnih aktivnosti na čas, ko ne bo več neznank o obsegu sredstev in natančnih pravilih njihove uporabe.

V novi finančni perspektivi bo, zaradi povečanega obsega sredstev, v sistemu izvajanja prišlo do bistvene spremembe. V tekočem programskem obdobju je bil kot podlaga za črpanje sredstev strukturnih skladov pripravljen le en dokument: »Enotni programski dokument«, za črpanje sredstev Kohezijskega sklada pa »Referenčni okvir za Kohezijski sklad«. V novem obdobju se programiranje za oba sklada združuje v enoten okvir, hkrati pa bo potrebno za vsako vsebinsko področje pripraviti poseben Operativni program, ki bo imel tudi samostojno izvedbeno strukturo.

Pri tem je tako v vsebinskem kot procesnem smislu neobhodno, da je zagotovljena kvalitetna in močna koordinacija, kar zahteva tudi Evropska komisija. Mehanizme koordinacije je

namreč potrebno opisati v Nacionalnem strateškem referenčnem okviru, ki predstavlja strateški razvojni dokument države, v katerem bosta celovito opisana pristop in strategija posamezne države povezana s koriščenjem sredstev kohezijske politike. V slovenskem kontekstu naj bi se funkcija koordinacije razvojnih politik izvajala v okviru Državnega razvojnega programa (Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 - 2006, 2005, str. 11).

8. KONKRETNI RAZPIS

Za leto 2005 so bili izdani javni razpisi iz strukturnega sklada EKUJS (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad) in sicer za naslednje ukrepe (Javni razpisi, 2006):

- izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
- naložbe v kmetijska gospodarstva,
- diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri,
- investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov,
- trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov.

8.1. UKREP 3.1. JAVNI RAZPIS ZA DIVERZIFIKACIJO KMETIJSKIH DEJAVNOSTI IN DEJAVNOSTI, KI SO BLIZU KMETIJSTVU – ALTERNATIVNI DOHODKOVNI VIRI

8.1.1. Predmet javnega razpisa

Predmet javnega razpisa je dodelitev nepovratnih sredstev iz naslova ukrepa skupne kmetijske in ribiške politike Enotnega programskega dokumenta Republike Slovenije za obdobje 2004 - 2006 za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri, ki prispevajo k razvoju dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah in s tem k izboljšanju učinkovitosti razporejanja dela na kmetijah ter zagotovitvi dodatnih zaposlitvenih možnosti in povečanja dohodka.

Okvirna višina nepovratnih sredstev, namenjena za sofinanciranje projektov, prispelih na javni razpis za konkretni ukrep za leto 2005, z možnostjo koriščenja do 31. 12. 2007, je 851.939.000 SIT, od tega okvirno:

- namenska sredstva EU - EKUJS: 425.969.500 SIT,
- slovenska soudeležba: 425.969.500 SIT.

8.1.2. Končni prejemniki

Končni prejemniki nepovratnih sredstev po tem razpisu so kmetije, združenja kmetov in fizične ter pravne osebe, ki opravljajo dejavnost na kmetiji.

Fizične ter pravne osebe, ki so registrirane v skladu s predpisom o gospodarskih družbah, niso upravičene pri naložbah v obnovo ali novogradnjo in opremo malih predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov.

8.1.3. Predmet podpore

Predmet podpore so naložbe:

1. v obnovo ali novogradnjo in opremo malih predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov, predelavo lesa, zelišč in gozdnih sadežev;
2. v obnovo ali novogradnjo in opremo prostorov za opravljanje turistične dejavnosti ter rekreacijskih površin za namene turistov na kmetiji;
3. v obnovo ali novogradnjo in opremo delavnic in razstavno prodajnih prostorov za opravljanje domače obrti;
4. v obnovo ali novogradnjo in opremo prodajaln kmetijskih pridelkov in proizvodov okoliških kmetij;
5. v obnovo ali novogradnjo in opremo objektov za pridobivanje energije iz biomase;
6. združenja kmetov v obnovo ali novogradnjo in opremo objektov za namen skupne predelave ali prodaje.

8.1.4. Pogoji za dodelitev sredstev

Delijo se na splošne pogoje in posebne pogoje za posamezen namen.

1. Vloga za dodelitev nepovratnih sredstev mora biti predložena v skladu z zahtevami razpisne dokumentacije za ta ukrep.
2. Z izvedbo naložbe se ne sme pričeti pred izdajo odločbe o dodelitvi sredstev.
3. Nosilec kmetijskega gospodarstva in nosilec dejavnosti morata imeti prijavljeno stalno bivališče na sedežu opravljanja dejavnosti.
4. Nosilec kmetijskega gospodarstva mora porabiti najmanj 25 % delovnega časa za kmetijsko dejavnost na lastni kmetiji.

Teh pogojev je še zelo veliko in so dostopni na internetni strani <http://www.arsktrp.si>.

Kot primer posebnega pogoja turizma na kmetiji navajam, da je največji dovoljeni obseg 10 sob in dodatna skupna ležišča ali 60 sedežev (Javni razpis za diverzifikacijo dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu, 2005, str. 1- 4).

8.1.5. Merila za ocenjevanje vlog

Merilo je vnaprej podan razlikovalni znak med ponudbami, katerega izbira odraža naročnikovo presojo pomembnosti posameznih okoliščin, povezanih s predmetom ali izvedbo naročila. Naročnik je avtonomen pri odločitvi, katera in koliko meril bo določil in uporabil, prav tako pa tudi kakšne vrednostne uteži (ponderje) jim bo pripisal in na kakšen način jih bo uporabil. Pri tem pa je njegova dispozitivnost omejena z določbami zakona, saj merila in način ocenjevanja ne smejo biti v nasprotju z Zakonom o javnih naročilih.

Vsaka popolna in vsebinsko ustrezna vloga je ocenjena na podlagi meril za izbor. Ta merila so opredeljena skladno z načeli opredeljenimi v programu EPD in v Programskem dopolnilu za obdobje 2004 do 2006, ter so razdeljena na dva dela:

- ocenjevanje skladnosti vlog s prioritetai izvajanja ukrepa;
- strokovna presoja kmetijskega gospodarstva.

Tabela 4: Merila in točkovanik za ocenjevanje vlog za ukrep Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri

Originalna številka zadeve, ki je predmet ocenjevanja			
Vsebina vloge ustreza namenu ukrepa		DA	NE
Uvrstitev vloge na listo za upoštevanje regionalnega kriterija		A/B	C/D
Merila - sklop in podsklopi		Maksimalno št. točk	Doseženo št. Točk
Ocenjevanje skladnosti vlog s prioritetai izvajanja ukrepa		60	
1.	- a) Vključenost območja v razvojne programe podeželja	2	
	- b) Tipologija območja lokacije investicije	3	
	- c) Finančna sposobnost investitorja	10	
	- d) Letni prihodek kmetijskega gospodarstva	20	
	- e) Izobrazba vlagatelja in/ali nosilca dop. Dejavnosti	5	
	- f) Starost vlagatelja oz. obdobje registriranega opravljanja dejavnosti	8	
	- g) Velikost kmetije (primerljiva KZU) ali število prosilcev	5	
	- h) Pomen kmetijske in dopolnilne dejavnosti za gospodarstvo	5	
	- I) Kmetovanje na ekološko pomembnih območjih	2	
2.	Strokovna presoja kmetijskega gospodarstva	40	
	- Ekonomski izračuni	33	
	- Mnenje strokovne službe	7	

Vir: Javni razpis za diverzifikacijo dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu, 2005, str. 7.

8.1.6. Razpisna dokumentacija

Razpisna dokumentacija za konkretni javni razpis vsebuje (Javni razpis za diverzifikacijo dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu, 2005, str. 7):

- povabilo k oddaji vloge;
- navodilo vlagateljem za izdelavo vloge;

- postopek za izbor končnih prejemnikov;
- vzorec pogodbe;
- merila za ocenjevanje vlog;
- seznam opravičljivih stroškov;
- vlogo, ki vsebuje:
 - a) prijavni obrazec za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri;
 - b) seznam obveznih prilog, ki jih mora predložiti vlagatelj.

8.2. POSTOPEK RAVNANJA Z VLOGO PRISPELO NA JAVNI RAZPIS

8.2.1. Sprejem vloge

Vloga, ki prispe na javni razpis, je najprej zavedena v evidenco sprejemne pisarne. Naloga sprejemne pisarne oziroma vložišča je, da evidentira vse zadeve in dokumente, ki jih sprejme ali ki nastanejo pri njenem delu. To ureja Uredba o pisarniškem poslovanju in o dolžnostih upravnih organov do dokumentarnega gradiva, ki določa pravila pisarniškega poslovanja, zlasti način evidentiranja, klasificiranja, spremljanja rokov reševanja upravnih nalog in hranjenja dokumentarnega gradiva, ki ga prejemajo ministrstva ali ki nastane pri njihovem delu. Naj omenim še, da je bila v Uradnem listu RS, številka 91/01 objavljena nova Uredba o poslovanju organov javne uprave z dokumentarnim gradivom, ki je stopila v veljavo 1. januarja 2002. Pisna vloga mora biti poslana v skladu z zahtevami javnega razpisa, običajno v zapečateni ovojnici, opremljena z naslovom pošiljatelja in vidno označena z oznako “Ne odpiraj – vloga na javni razpis”. Za vsako vlogo se odpre zadeva, pod katero se vnašajo vsi dokumenti, ki jih bo sprejemna pisarna prejela ali oddala v zvezi z njo.

8.2.2. Strokovna komisija

Postopek javnega razpisa vodi strokovna komisija, ki jo imenuje predstojnik neposrednega uporabnika (v tem primeru direktor Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja) s pisno odločbo. Komisijo sestavljajo predsednik in najmanj dva člana. Predstavljajo jo predstavniki MKGP, Agencije in zunanji sodelavci, ki imajo strokovno izobrazbo in izkušnje s področja predmeta javnega razpisa, kar omogoča strokovno presojo vlog.

Na seji mora biti prisotna več kot polovica članov, da je komisija sklepčna in lahko odloča. Za vsako sejo se vodi zapisnik, v katerem je zapisan celotni potek seje, problemi, o katerih je komisija razpravljala, in sklepi, ki jih je sprejela. Naloga komisije je, da pripravi predlog uvrstitve v program sofinanciranja, ki ga predloži direktorju Agencije v potrditev. Komisija se mora pred objavo javnega razpisa seznaniti z vsebino razpisne dokumentacije in oceniti uspešnost javnega razpisa. To je njihovo prvo srečanje oziroma prva seja, na kateri se seznanijo s celotnim potekom dela strokovne komisije.

8.2.3. Odpiranje vlog in pregled popolnosti

Strokovna komisija se drugič sestane na seji, ko odpirajo vloge. Vsako vlogo komisija najprej pregleda glede pravočasnosti oddaje in šele nato preveri ustreznost vlagatelja, popolnost in njeno utemeljenost. Če je bila vložena prepozno, jo zavržejo, neutemeljene pa zavrnejo. Komisija ugotovi število nepopolnih vlog, njihove vlagatelje pa strokovna služba pisno pozove k dopolnitvam.

8.2.4. Dopolnjevanje vlog

Za nepopolne vloge strokovna služba v osmih dneh od odpiranja pošlje pisno obvestilo, v katerem je navedeno, da je vloga pravočasna, vendar je nepopolna, ker ne vsebuje vse z javnim razpisom zahtevane dokumentacije. Tako jih obvestijo, naj v roku, ki ne sme biti daljši kot petnajstih dni od prejema obvestila, vlogo dopolnijo z ustrežno dokumentacijo. Nepopolne vloge, ki jih predlagatelj v navedenem roku ne dopolni, zavržejo.

8.2.5. Ocenjevanje vlog

Vloge oceni strokovni delavec po merilih in pogojih, objavljenih v javnem razpisu in razpisni dokumentaciji. Strokovni delavec pregleda celotno dokumentacijo vloge in morebitne dopolnitve. Zakon o splošnem upravnem postopku zahteva od strokovnega delavca, da varuje zakonite pravice in interese strank, hkrati pa tudi javne koristi.

Pregled vloge začne s preverjanjem splošnih podatkov o vlogi, nato pregleda opis, namen in način financiranja projekta, preveri, če je podana izjava o zagotovitvi lastnih sredstev in drugih virov financiranja. Pri ocenjevanju vloge gre za pregled oziroma črpanje vseh potrebnih podatkov iz morebitnega poslovnega načrta, če je bil z javnim razpisom zahtevan. Poslovni načrt za kmetijsko dejavnost mora biti izdelan po metodologiji Kmetijsko svetovalne službe, investicijski program pa po Uredbi o enotni metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja. Strokovni delavec mora oceniti, ali poslovni načrt odraža realni pogled na projekt ali ga bo upravičenec sposoben izpeljati do konca in ga zaključiti, ali ga že zdaj obremenjujejo kreditne pogodbe ali druge obveznosti. Nato sledi pregled projektno-tehnične dokumentacije. V projektni dokumentaciji so zajete tehnične zahteve. Investicijska dokumentacija vsebuje vse potrebne elemente in izračune, tako da je na njeni osnovi možno vsestransko oceniti finančnotržne, ekonomske in druge posledice odločitve o investiciji.

Po potrebi se k ocenjevanju vlog vključijo zunanji strokovnjaki, ki podajo strokovno mnenje o projektu. Zunanje strokovnjake s področij veterine, gradbeništva, okoljevarstva in ekonomike najame Agencija na svoje stroške. Strokovni delavec pripravi poročilo o ocenjevanju vlog in predlog za uvrstitev v program sofinanciranja ali zavrnitev. Ta predlog potem obravnava strokovna komisija za pregled vlog, kjer postavijo mejo sofinanciranja

prejetih vlog glede na število prejetih točk in na višino omejenih proračunskih sredstev za določen namen.

8.2.6. Izdaja sklepa

O uvrstitvi vloge v program sofinanciranja oziroma o zavrnitvi vloge odloči direktor Agencije s sklepom o dodelitvi sredstev oziroma zavrnitvi. S podpisom sklepa se šteje, da je bila vloga vlagatelja odobrena. Na podlagi sklepa nato pripravijo pogodbo o dodelitvi sredstev. Neposredni uporabnik tako s sklepom pozove upravičenca k podpisu pogodbe in če se le ta v osmih dneh ne odzove na poziv, se šteje, da je odstopil od zahteve za pridobitev sredstev.

8.2.7. Ponovna preveritev postopka

Vlagatelj, ki meni, da izpolnjuje pogoje in merila iz javnega razpisa in da mu razpisna sredstva neupravičeno niso bila dodeljena, lahko vloži zahtevek za preveritev utemeljenosti sklepa, oziroma pritožbo. Zoper sklep ima upravičenec pravico pritožbe oziroma zahteve za ponovno preveritev postopka, in sicer v roku, ki je naveden v pravnem pouku sklepa.

8.2.8. Sklenitev pogodbe

Pogodba o dodelitvi sredstev se sklene na osnovi pravnomočnega sklepa o uvrstitvi v program sofinanciranja in drugih dokazil, ki se zahtevajo od vlagatelja. Pred sklenitvijo pogodbe mora vlagatelj dostaviti skladno z javnim razpisom naknadno zahtevano dokumentacijo, kot so dokazila o oddaji del v izvedbo skladno z zakonom o javnih naročilih in drugimi predpisi javnega naročanja. Pogodba med neposrednim uporabnikom in upravičencem se sklene pred pričetkom opravljanja storitve ali nabave blaga.

Če je upravičenec sredstva pridobil nezakonito ali jih je porabil nenamensko, oziroma dela ni izvršil v skladu z investicijskim programom, je dolžan povrniti vsa pridobljena nepovratna sredstva skupaj z zamudnimi obrestmi ter v skladu z 13. členom Zakona o kmetijstvu ne more pridobiti sredstev za dobo dveh let od dokončne odločbe kmetijskega inšpektorja.

8.2.9. Izvedba projekta

Po podpisu pogodbe lahko vlagatelj prične izvajati projekt. Vlagatelju se izjemoma dovoli, da prične izvedbo projekta pred podpisom pogodbe, kadar gre za posebne okoliščine, vendar le na lastno odgovornost vlagatelja.

Projekt spremljajo in izvedbo nadzorujejo strokovne službe. Nadzor nad celotnim izvajanjem projektov ima Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo (IRSKGLR), nad finančnim delom pa še posebej inšpekcijska služba Ministrstva za finance. IRSKGLR je ustanovljen za opravljanje nadzora nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov in aktov z delovnega področja MKGP in vseh organov v njegovi sestavi.

Upravičenci, ki so pridobili nepovratna sredstva, morajo vso dokumentacijo, ki je bila podlaga za pridobitev sredstev, hraniti še štiri leta od dneva pridobitve nepovratnih proračunskih sredstev. Na agencijo morajo dostaviti vsa potrebna dokazila o zaključku investicije, ki jih priložijo k ostali dokumentaciji. Ta dokazila so: končno oziroma zaključno poročilo o izvedbi projekta, ki ga morata potrditi izvajalec in upravičenec, nato vsi računi s potrdili o plačilu ali kopije plačilnih nalogov (Debeljak, 2002, str. 8-11).

9. PRIMER IRSKE

Za primer črpanja na državnem nivoju sem se odločil, da bom predstavil tri programska obdobja Irske o črpanju sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada.

9.1. PROGRAMSKO OBDOBJE 1989-1993

Pred obdobjem 2000-2006 je imela Irska za seboj že dve obdobji financiranja s strani EU za socialni in ekonomski razvoj. Takrat je bila v celoti pod ciljem 1 na ravni NUTS 2. Ekonomsko ozadje je bilo v tistem času popolnoma različno od današnjega. Dva glavna cilja v razvojnem okviru podpore Skupnosti 1989 – 1993 sta bila podpora ekonomskemu razvoju države in pospeševanje ekonomskega sodelovanja z EU. Dognani so bili trije ključni problemi, ki so pestili Irsko v tistem času. Država je takrat imela nizko rast BDP, naraščanje brezposelne delovne sile in slabo razvito infrastrukturo (Gerald, 1999, str. 22).

Na podlagi zgornjih problemov so postavili glavne prioritete in investirali v kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja, industrijo in razvoj storitev, infrastrukturo in objekte (ceste, pristanišča, železnica, letališča), varovanje okolja in človeške vire. Kar 35 % vseh sredstev strukturnih skladov so namenili človeškemu virom, 19 % v infrastrukturo, 17 % za kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja in 10 % za industrijo in razvoj storitev (The 1989 – 1993 Community Support Framework – Ireland, 2001, str. 16).

9.2. PROGRAMSKO OBDOBJE 1994 – 1999

Irska je bila v tem obdobju pod ciljem 1. DRP je osnoval vladno strategijo za uporabo sredstev strukturnih skladov za obdobje 1994 – 1999. Program je sestavila vlada z obsežno pomočjo in posvetovanji z regionalnimi upravami, ministri, socialnimi partnerji in drugimi. Program so predložili EU oktobra 1993. Za programsko obdobje 1994 – 1999 sta bila postavljena dva glavna cilja, in sicer zagotoviti dolgoročne cilje kot so povečati BDP, dolgoročno zaposlovanje, ponovno zaposliti tiste, ki so že dolgo nezaposleni in tiste, ki lahko to postanejo.

Investirali so v (National Development Plan 1994 – 1999, 1999, str. 13):

- okrepitev proizvodnih možnosti države,

- povečanje konkurenčnosti države s pomočjo investicij v ekonomsko infrastrukturo,
- razvijanje strokovnih znanj in sposobnosti delovne sile,
- izkoriščanje lokalnih potencialov.

Na podlagi zgornjih ciljev so oblikovali devet operativnih programov, ki so bili sprejeti na podlagi pogajanj med irsko vlado in Evropsko komisijo. ERDF je financiral 45 %, ESF 35 %, FIFG 19 % in EAGGF 1% irskega razvojnega okvira podpore Skupnosti. Različna ministrstva so zadolžena za upravljanje sredstev različnih strukturnih in kohezijskih skladov. Finančno ministrstvo je zadolženo za sredstva ERDF in kohezijskega sklada, Ministrstvo za podjetništvo in zaposlovanje za sredstva ESF, za sredstva EAAGF Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in za sredstva FIFG Ministrstvo za pomorstvo.

Skupni izdatki razvojnega okvira podpore Skupnosti za obdobje 1994 – 1999 so znašali 12 mrd EUR, od tega 6,9 mrd EUR sredstva strukturnih in kohezijskih skladov. Rast BDP je dosegla 8,75 %, to je več kot dvakrat toliko kot so pričakovali. Investicije so zrasle za 14 % letno, medtem ko je bila ciljna rast 4 %. Rast zaposlenosti na leto je znašala petkrat več, kot so predvidevali, medtem ko je stopnja nezaposlenosti padla za 9 %. BDP na prebivalca je zrasel od 83 % povprečja v letu 1993, na nekaj več kot 112 % v letu 1999. ESRI je ocenil, da se je na kratek rok 1998/1999, samo zaradi sredstev strukturnih skladov rast BDP povečala za 3 odstotne točke. Ustrezno se je povečala tudi zaposlenost za 33 000. Ocene na dolgi rok pa so bile, da se bo BDP povečal za 1 odstotno točko (Callanan, 2000, str. 17).

9.3. PROGRAMSKO OBDOBJE 2000 – 2006

BDP prebivalca na Irskem je prerasel povprečje EU in Irska ne zadošča več kriterijem za dodelitev pomoči iz strukturnih skladov. Vendar se kot država ni hotela odreči velikim vsotam denarja za pomoč nerazvitim območjem in zato je na pogajanjih za obdobje 2000-2006 zahtevala za razvitejši del države prehodni status, ostalo območje pa za določitev manj razvite regije, ki spada pod cilj 1 in še lahko črpa sredstva iz strukturnih skladov. Državo so razdelili na dve regiji, BMW regija je v celoti pod ciljem 1, medtem ko ima S&E regija prehodni status, saj je BDP na prebivalca znašal 105% povprečja EU. DRP je bil predložen Evropski komisiji novembra 1999, potem ko ga je odobrila irska vlada. DRP obsega investicije javnega in privatnega sektorja v višini 57 mrd. EUR. Večino sredstev bo prispevala irska državna blagajna, evropski strukturni skladi bodo prispevali samo okrog 3,8 mrd EUR. Irska po letu 2003 ne prejema več sredstev kohezijskega sklada, do tega leta pa je prejela od 2 – 6 % celotnih sredstev namenjenih za kohezijski sklad, to je okrog 560 mio. EUR (Ireland and the EU structural funds, 2005).

Glavni cilji DRP 2000 – 2006 (National Development Plan 2000 – 2006, 1999, str. 17) so:

- nadaljevati trajno nacionalno gospodarsko rast in rast zaposlenosti,
- izboljšati mednarodno konkurenčnost Irske,
- pospeševati skladen regionalni razvoj,
- povečanje socialnega vključevanja ljudi, ki živijo v revščini.

V zadnjih letih se je prav zaradi velike gospodarske rasti Irske začelo v javnosti, tako na Irskem, kot v drugih državah, govoriti predvsem o pozitivnih posledicah članstva v EU in pozitivnih učinkih, ki jih prinašajo sredstva strukturnih in kohezijskih skladov. Irska je prejela sredstva že od sredine sedemdesetih let naprej, naraščala so do začetka devetdesetih let, od leta 1993 naprej padajo in bodo padala tudi v naslednjih programskih obdobjih. Predvidevamo lahko, da ne bodo nikoli dosegla ravni iz leta 1992 in 1993. Rast sredstev, ki so jih prejeli od leta 1989 naprej, je naredila velik direkten vpliv na rast v pomembnem času. Prav tako pomemben kot prejeta sredstva, je tudi način vpliva na administrativni sistem. Če prenehajo dotekati vsa sredstva po koncu leta 2006, bo rast BDP stalno nekaj več kot 2 %, kot če teh sredstev ne bi prejeli (Barry et al., 2002, str. 6).

10. SKLEP

V diplomskem delu sem prikazal različne oblike pomoči na področju kmetijstva. Te pomoči se ponujajo preko skupne kmetijske politike in preko strukturnih skladov. Posvetil sem se Evropskemu kmetijskemu usmerjevalnemu in jamstvenemu skladu. Na voljo so zelo različne oblike pomoči, tako višine denarnih sredstev kot nameni, za katere lahko pridobimo sredstva. Lahko bi rekel, da za vsako obliko kmetijske proizvodnje obstaja kakšna proračunska podpora. Postopki, ki sledijo do teh pomoči so dokaj zapleteni, zato je zelo pomembno, da za vsako obliko pomoči, ki jo lahko dobimo, vemo katere pogoje moramo izpolnjevati in kakšni so administrativni postopki, ki omogočajo pridobitev finančnih sredstev. Iz lastnih izkušenj lahko rečem, da za ukrep ekološkega kmetovanja v okviru slovenskega kmetijsko okoljskega programa obstaja zelo veliko pogojev, ki jih moramo izpolnjevati, da lahko dobimo te podpore. Izpolnjevati moramo tako administrativne pogoje kot tudi zelo specifične pogoje v praksi. Zelo pomembno je tudi vedeti, kakšna je zahtevana dokumentacija za specifičen ukrep pri ukrepih skupne kmetijske politike in pri razpisih Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kmetijska gospodarstva so zelo specifični in se med seboj razlikujejo med različnimi oblikami pomoči. Te sem ločil na neposredna plačila - subvencije, ki jih kmetje dobivajo vsako leto iz naslova ukrepov SKP in na projekte, za katere so na voljo razpisi strukturnih skladov. Za kmetijski sektor pripravlja razpise Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – EKUJS. Za vsakoletne subvencije, ki sem jih navedel pod kmetijskimi okoljskimi podporami, obstajajo precej zapleteni administrativni postopki in prijavitni obrazci, za potrebe projektov pa toliko bolj. Seveda sledijo tudi inšpekcijske kontrole na terenu, kar je prav, saj bi drugače lahko do denarja SKP in strukturnih skladov prihajali tudi tisti, ki do tega niso upravičeni. Poudaril bi, da je prijavitne obrazce potrebno izpolnjevati zelo dosledno, natančno, predvsem pa pravočasno. Če namreč kje manjka kakšen podpis, datum ali če vloga ni oddana v predpisanem roku, je avtomatično zavrnjena kot nepopolna. V primeru zamude pri ukrepih SKP se znesek pomoči z vsakim dnem zamude zmanjša za določen odstotek.

Pridobivanje proračunskih sredstev EU je potrebno obravnavati z dveh strani. Najprej so tu upravičenci – tisti, ki se ukvarjajo s kmetijstvom. Za njih je pomembno predvsem, da natančno poznajo pogoje, ki jih morajo izpolnjevati. Tu mislim na dejansko stanje v praksi in na vloge, ki jih morajo upravičenci oddati. Vlogam je potrebno priložiti vso zahtevano dokumentacijo, ki že pri izpolnjevanju vsakoletnih subvencijskih vlog za ukrepe SKP zahtevajo veliko časa.

Pri pridobivanju sredstev za projekte je postopek toliko bolj zahteven. Zelo pomembno je, da začnemo pripravljati projektno dokumentacijo dovolj zgodaj, saj pridobitev vseh dovoljenj in izdelava poslovnega načrta traja kar nekaj časa. Prijavni roki so zelo kratki, zato moramo imeti vso dokumentacijo zbrano že pred objavo razpisa, ker je praktično nemogoče v enem mesecu zbrati vse potrebne dokumente. Zelo pomembno dejstvo! Ne prijavljajte projekta samo zaradi denarja, ki ga lahko dobite iz skladov EU, ker boste obsojeni na propad. Projekt izpeljite le, če bi ga tudi brez denarja strukturnih skladov.

Velik problem vidim v tem, da so postopki in pogoji težko razumljivi upravičencem in v zelo kratkih prijavnih rokih. Ljudje zato ne vedo kako bi se lotili zadeve. Mislim, da je tu priložnost za podjetja, ki se bodo in se tudi dejansko že ukvarjajo s tem, da upravičencem pridobivajo nepovratna sredstva na razpisih.

Z druge strani je potrebno gledati na obravnavano tematiko kot na črpanje proračunskih sredstev, ki jih ponuja Evropska unija, z nacionalnega vidika, se pravi na državni ravni. O tej temi je bilo pred kratkim zelo veliko razprav, iz katerih gre sklepati, da je Slovenija izbrala napačen sistem črpanja. Ta je decentraliziran s preveč zapletenimi administrativnimi postopki. Zadeve prepogosto stojijo v predalih. Postopki bi morali biti hitrejši. Ljudje ne dobijo denarja, takrat ko bi ga potrebovali, zaradi prepočasnosti in togosti sistema. V zadnjem času se je ta sistem pokazal kot neobvladljiv in neustrezen. In prav to, da ne pridobivamo vseh sredstev, kar bi jih lahko, bo vplivalo na naslednjo finančno perspektivo; dobili bomo manj kot bi lahko. Zakaj bi nam Evropska unija nudila še več denarja, če še tega, kar nam je ponujeno ne bomo izkoristili?

Primer uspešnega črpanja sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada je Irska, ki je vzpostavila preprost centraliziran sistem črpanja strukturnih skladov z nekaj ključnimi osebami, ki vodijo ves sistem.

Torej, kako uspešno priti do sredstev strukturnih skladov? Menim, da do ukrepov SKP - neposrednih plačil - subvencij lahko večina ljudi pride sama s pomočjo kmetijske svetovalne službe. Pri sredstvih, ki jih Evropska Unija namenja projektom preko Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada, kot je na primer gradnja apartmajev za turizem na kmetiji, pa je zelo priporočljivo, da se obrnemo na podjetje, ki se ukvarja s tem in jim za to plačamo. Oni imajo izkušnje na tem področju in nas bodo opozorili, na kaj moramo biti pozorni, kje se v praksi pojavljajo problemi, kakšna je zahtevana dokumentacija za posamezen ukrep in kje jo bomo najhitreje dobili.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 72 str.
2. Avsec Franci et al.: Poslovni vodnik po evropskem pravu. Ljubljana : Gospodarska zbornica Slovenije, 2003. 224 str.
3. Barry Frank et al.: Competitiveness Implications for Ireland of EU Enlargement. Dublin : University College Dublin, 2002. 28 str.
4. Callanan Mark: Procedures Manual Implementation and Administration of the EU Structural and Cohesion Funds in Ireland. Dublin : Institute of Public Administration, 2002. 49 str.
5. Cunder Tomaž: Strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu in razvoj podeželja. Ljubljana : Filozofska fakulteta, 2003. 15 str.
6. Debeljak Tadeja: Javni razpisi iz proračuna RS in predpristopne pomoči EU v okviru programa SAPARD. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 30 str.
7. Dejak Bojan et al.: Državni razvojni program RS 2001-2006. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, Ljubljana, 2002, 6, 49 str.
8. Demšar Jernej et al.: Čas za vlaganje zahtevkov za EU standarde se izteka. Zelena dežela. Ljubljana : Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2004. 16 str.
9. Erjavec Emil: Skupna kmetijska politika in Slovenija. Bančni vestnik, Ljubljana, 2004, 5, str. 110-114.
10. Erjavec Emil et al.: Pregled kmetijske politike: Slovenija. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2001. 184 str.
11. Eržen Boštjan: Slovenija in skupna kmetijska politika EU. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 45 str.
12. Geld Marjeta: Pogoji za prijavo projektov za sredstva Evropske unije. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 56 str.
13. Gerald John: Understanding Irelands Economics Success. Dublin : The Economic and social Researsch Institute, 1999. 40 str.
14. Ilič Miroslav: Kakšen je zmagoviti projekt za strukturni sklad. [URL: <http://www.pcmg.si/index.php?id=2058>], 15.5. 2005.
15. Kamnar Helena, Sušnik Katja: Potrebne strukturne spremembe proračuna kot posledica članstva v Evropski Uniji. Economic and business review, Ljubljana, 2004, 6, str. 47-67.
16. Kugler Katja : Dopolnilne dejavnosti kmetijstva v občini Kamnik v luči podatkov popisa kmetijstva in vključitve v EU. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 36 str.
17. Kuljaj Aleksander: Regionalna politika v EU in Slovenija. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 48 str.
18. Madotto Lara: Koriščenje strukturnih pomoči Evropske Unije – primer Španije. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 68 str.
19. Moussis Nicolas: Evropska unija. Ljubljana : Littera picta, 1999. 221 str.
20. Odločitev je padla. Vlada določila dve regiji. Delo, Ljubljana, 2005, 258, str. 1.

21. Podpeskar Simona: Strukturna politika EU in usposobljenost lokalnih skupnosti za koriščenje sredstev strukturnih skladov. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 89 str.
22. Rednak Miroslav et al.: Slovensko kmetijstvo 1992 – 2006. Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana : Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 2003, str. 13-36.
23. Sankovič Nina: Prva tri leta po vstopu v Unijo bodo učno obdobje. EU novice, Ljubljana, 2003, 65, str. 4-7.
24. Sankovič Nina: Evropska finančna pomoč malim in srednjim podjetjem. EU novice, Ljubljana, 2003a, 66, str. 1-3.
25. Slapnik Simona: Gospodarski razvoj Irske po vstopu v Evropsko Unijo. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 48 str.
26. Wostner Peter: Sredstva EU za strukturne namene in Slovenija. Bančni vestnik, Ljubljana, 2004, 5, str. 102-108.

VIRI

1. Allocation of 2002 EU operating expenditure by sector and Member state. Evropska komisija.
[URL: [http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/agenda 2000/allocrep_en2002.pdf](http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/agenda%2000/allocrep_en2002.pdf)], 2004.
2. Building our common Future Policy challenges and Budgetary means of the enlarged Union 2007 – 2013. Brussels : Evropska komisija, 2004.
3. Informativno gradivo Informacijskega centra Delegacije Evropske komisije, 2001.
4. Ireland and the European Union Structural funds.
[URL: <http://www.eustructuralfunds.ie/htm/overview/index.htm>], 15.5.2005.
5. Javni razpisi. [URL: <http://www.arsktrp.gov.si/index.php?id=1358&category=all&year=2005>], 6.2.2006.
6. Javni razpis za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu. Ljubljana : Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, 2005. 41 str.
7. National Development Plan 1994-1999 Ireland. Dublin : Stationary Office, 1999. 213 str.
8. National Development Plan 2000-2006 Ireland. Dublin : Stationary Office, 1999. 304 str.
9. Petzold Wolfgang et al.: Priročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport, 2000. 104 str.
10. Podatki Službe Vlade za strukturno politiko in regionalni razvoj.
11. Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 – 2006. Ljubljana : Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, 2005. 29 pril.
12. Sredstva EU. [URL: http://www.gov.si/euskladi/skladi/1raz_3.html], 13.4.2005.
13. The 1989 – 1993 Community Support Framework – Ireland. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 2001. 34 str.
14. Uredba o plačilih za ukrepe Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006 za leto 2005 (Uradni list RS, št. 10/2005).
15. Uredba o neposrednih plačilih za pridelovalce določenih poljščin (Uradni list RS, št. 10/2005).

PRILOGE

Tabela 1: Poprečna letna raven plačila SKP in neto finančni položaj mad državami članicami EU za obdobje 2000 - 2002 (v mio. EUR, po cenah 1999)

Država članica	Tržne intervencije	Neposredna plačila	Razvoj podeželja	Skupaj kmetijstvo	Neto položaj*
Luksemburg	0	19	10	30	-92
Portugalska	31	423	166	767	44
Finska	93	371	326	794	83
Švedska	59	544	163	799	-574
Belgija	468	317	35	948	-991
Avstrija	77	514	451	1055	-114
Danska	374	763	40	1215	209
Nizozemska	589	297	55	1244	-1773
Irska	322	813	335	1664	1018
Grčija	45	1728	128	2616	2103
Velika Britanija	299	2942	166	4021	-2123
Italija	424	3523	690	5362	-1256
Španija	338	3840	462	5881	2057
Nemčija	883	4272	707	6116	-5382
Francija	1202	6638	587	9339	924
Skupaj	5206	27005	4320	41851	

* Neto finančni položaj za kmetijstvo, izračunan na podlagi vplačil v EKUJS.

Vir: Allocation of 2002 EU operating expenditure by sector and Member state, 2004.

Tabela 2: Ukrep EKO 1 - izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Najmanjša skupna površina na KMG, za katero je mogoče pridobiti izravnalno plačilo, je 1 hektar

OBMOČJE	2004 SIT/ha	2005 EUR/ha	2005 SIT/ha
Gorsko višinsko	43.500	201,6	48.332
Strme kmetije	37.200	172,4	41.331
Gričevnato hribovito	30.600	141,8	33.995
Kraška	37.200	172,4	41.331
Druga	15.000	65,8	15.730
Planina	43.500	201,6	48.332
Nove kmetije	6.000	26,3	6.300
Različni neugodni pogoji	15.830	69,5	16.662
Osnovna KMG, ki v elaborat niso vključena, njihova zemljišča pa so razvrščena v seznam OMD	5.761	25,3	6.065

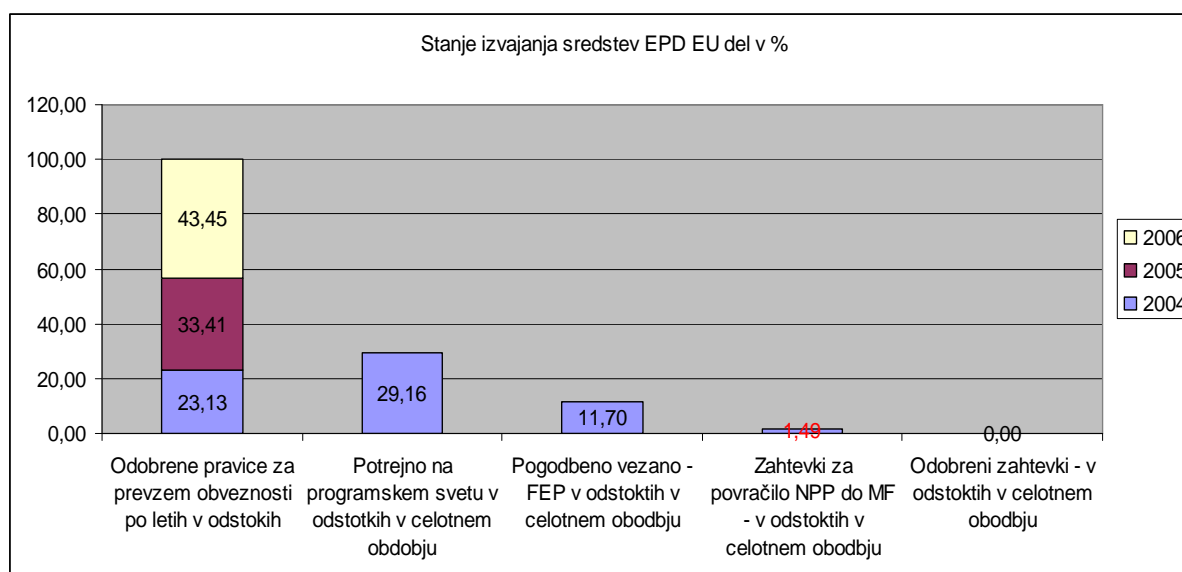
Vir: Uredba o plačilih za ukrepe Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006 za leto 2005, 2005.

Tabela 3: Podpore na površino: EKO O, Uredba o ureditvi trga za sladkor, Uredba o ureditvi trga s svežim sadjem in zelenjavo, Uredba o ureditvi trga s hmeljem, Uredba o ureditvi trga z oljčnim oljem

	2004 SIT/ha	2005 EUR/ha	2005 SIT/ha
Žita, oljnice, stročnice, lan in konoplja		298,81	71.637
Lan in konoplja, <i>gojena za vlakna</i>		199,20	47.756
Krušna žita	66.957		
Druga žita	66.957		
Stročnice – dodatno plačilo		33,34	7.993
Stročnice	66.957		
Oljnice	66.957		
Energijske rastline – dodatno plačilo (oljna ogrščica)		27,00	6.473
Oljna ogrščica	66.957		
Oljne buče	57.500	240,53	57.500
Površine v prahi	66.957	298,81	71.637
Odkupna cena sladkorne pese	10,6		0
Podpora za pridelovanje lupinarjev – <i>mandlji, lešniki in orehi</i>	7.162	72,45	17.369
Neposredno plačilo za hmelj	96.802	432	103.568
Obnova hmeljišč (sadike A)	96.802		
Začasni ukrep mirovanja oziroma krčitve hmeljišč		432	103.568
Proizvodna pomoč za oljčno olje		793,5 EUR/tono	190.23 SIT/tono

Vir: Uredba o neposrednih plačilih za pridelovalce določenih poljščin, 2005.

Slika 1: Stanje izvajanja sredstev EPD

Vir: Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 - 2006, 2005, str. 9.

Tabela 4: Neporabljene pravice porabe sredstev strukturne politike po posameznih ministrstvih v letu 2004 (Slo + EU del v mrd sit)

	NEPORABLJENA 04- Namenska sredstva EU	NEPORABLJENA 04 Slovenska udeležba
ESS	1,9	0,5
MDDSZ	1,6	0,4
MŠZŠ za ESS	0,3	0,1
ESRR	7,25	2,13
MŠZŠ za ERDF	0,05	0,02
MID	0,4	0,1
MG	1,1	0,3
MP	1	0,03
MK	4,7	1,5
EKUJS + FIUR	0,5	0,5
MKGP	0,5	0,5
Tehnična pomoč – ESRR (za organ upravljanja)	0,2	0,05
SVLR	0,2	0,05
Skupaj	4,25	1,5

Vir: Poročilo Vlade RS o črpanju sredstev EPD in kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004 - 2006, 2005, str.10.